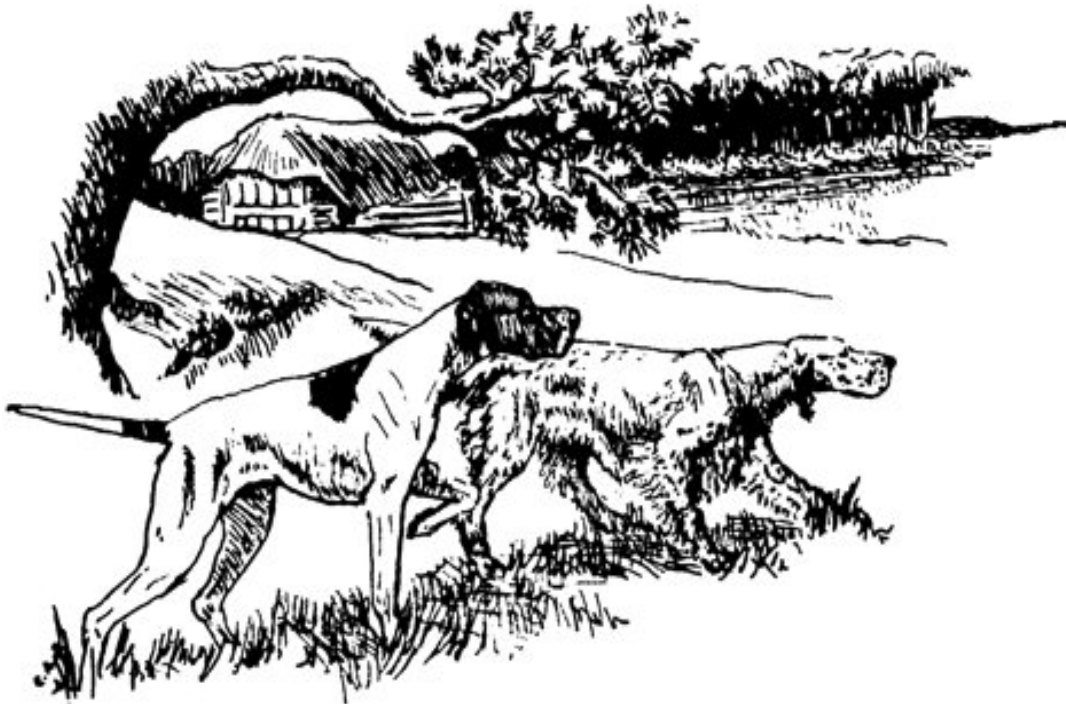

THEORIEBOEK

behorende bij de

A-cursus

van

K.C. GOOI- EN EEMLAND

Dit is een uitgave van: Kynologenclub Gooi- & Eemland,
Postbus 46,
1200 AA Hilversum.

<i>Eerste druk</i>	<i>februari 1997</i>
<i>Tweede druk</i>	<i>februari 1998</i>
<i>Derde herziene druk</i>	<i>januari 2003</i>
<i>Vierde herziene druk</i>	<i>januari 2009</i>
<i>Vijfde herziene druk</i>	<i>april 2011</i>
<i>Zesde herziene druk</i>	<i>april 2012</i>
<i>Zevende herziene druk</i>	<i>februari 2014</i>
<i>Achtste herziene druk</i>	<i>juni 2015</i>

© 1997 Kynologenclub Gooi- & Eemland.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van KC Gooi- en Eemland.

Inhoudsopgave Theorieboek A Cursus

§ 1.1 Gedragsherkenning.....	5
§ 1.2 Lichaamstaal.....	8
§ 1.3 Stress-signalen.....	9
§ 1.4 Puberteit.....	12
§ 1.5 Gedrag van de mens ten opzichte van de hond.....	14
Hoofdstuk 2 HOE LEERT DE HOND.....	18
§ 2.1 Associatief Leren.....	20
§ 2.2 Belonen en Bestrafen.....	22
Hoofdstuk 3 DE HOND IN HET DAGELIJKS LEVEN.....	24
§ 3.1 Behoeften van de hond.....	24
§ 3.2 Opvoeding versus training.....	25
§ 3.3 Zelfbeheersing.....	28
§ 3.4 De hond in ons dagelijks leven.....	30
§ 3.5 Hond en Kind.....	33
§ 3.6 Andere Honden (binnen en buiten gezin).....	36
§ 3.7 Spelen.....	37
§ 3.7.1 Spel tussen mens en hond.....	38
§ 3.7.2 Spel tussen honden.....	39
Hoofdstuk 4 GEZONDHEID VAN DE HOND.....	40
§ 4.1 De Gezonde Hond.....	40
§ 4.2 Ziekte en preventie.....	41
Ecto-parasieten.....	42
Endo-parasieten.....	43
§ 4.3 Voor-en nadelen castratie (sterilisatie).....	45
§ 4.3.1 Castratie van de teef.....	45
§ 4.3.1 Castratie van de reu.....	46
§ 4.4 Verzorging.....	47
§ 4.4.1 Verzorging uiterlijk.....	47
§ 4.4.2 Verzorging overig.....	50
§ 4.4.3 Voeding.....	51

Hoofdstuk 1 – GEDRAG

Wat is natuurlijk hondengedrag, wat betekent het en hoe ga je er mee om? Wanneer je het gedrag van je hond beter begrijpt, zal het ook makkelijker zijn hem goed op te voeden.

De meesten van ons zien de hond als een lid van de familie en we behandelen onze hond ook vaak als een mens. Maar honden zijn geen mensen en het is daarom belangrijk om hun natuur en gedrag te begrijpen om ze zo goede manieren bij te brengen. Een hond communiceert met geur, geluid en veel lichaamstaal. Als je leert de verschillende uitingen en lichaamstaal van je hond juist te interpreteren, kan je heel veel problemen vermijden en worden zowel jij als je hond veel gelukkiger.

Onder gedrag verstaan we de handelingen die de hond verricht onder invloed van prikkels die zowel van binnenuit (zoals hormonen, vermoeidheid, hongergevoel) als van buitenaf (andere honden, commando's, een bak voer) kunnen komen. De hond kent zeer veel gedragingen, enkele daarvan zijn: voedselverwerving, spelen, sociaal gedrag en voortplantingsgedrag.

De hond maakt in zijn communicatie niet alleen gebruik van blaffen en grommen (verbale communicatie), maar ook van lichaamstaal en geuren (non-verbale communicatie). De gedomesticeerde hond deelt een gezamenlijke voorouder met de wolf en daarom lijkt gedrag van de hond op gedrag wat bij wolven wordt waargenomen. Deze voorouders leefden, net als vele wilde hondachtigen nu nog steeds, in groepen: roedels genaamd. Een roedel bestaat meestal uit een familiegroep van een ouderpaar, een aantal (half)volwassen jongen en eventuele welpen. Daardoor is er wel een zekere vorm van rangorde gebaseerd op familiebanden, maar alleen maar omdat moeder en vader nu eenmaal ouder zijn en meer weten. Agressie komt relatief weinig voor en als die al voorkomt, is het meestal gebaseerd op een toevallige gebeurtenis waarbij beiden graag iets specifiek willen. Een vaststaande hiërarchie lijkt daar weinig mee te maken te hebben. Roedelleden weten op basis van ervaring hoe de ander reageert in bepaalde situaties en daar houden ze in hun sociale gedrag rekening mee. Die reactie kan per geval en per context van elkaar verschillen en daarom kun je ook niet spreken over een vaststaande hiërarchie binnen een groep honden die met elkaar samenleeft.

Zo kan het zijn dat in een huishouden waar drie honden wonen, één hond de meeste rechten heeft als het gaat om aandacht van de baas maar dat diezelfde hond in een situatie die om een speeltje gaat altijd aan het kortste eind trekt. Simpelweg omdat in de loop der tijd de honden van elkaar hebben geleerd wat ze belangrijk vinden en waar ze een punt van maken.

Dit ontslaat je als eigenaar overigens niet van de plicht om je hond leiding te geven. De vergelijking tussen gezin en roedel gaat ook hier op. Als een kind opgroeit zonder ouders die hem vertellen wat hij moet doen en wat hij moet laten, is de kans groot dat er problemen ontstaan. Dat geldt ook voor onze hond. Maar begeleiden is iets heel anders dan de baas zijn. Leider zijn vraagt om wederzijds respect, geduld, vertrouwen en consequent zijn. Daarmee kom je als hondeneigenaar stukken verder dan met het afdwingen van “de baas zijn”.

§ 1.1 Gedragsherkenning

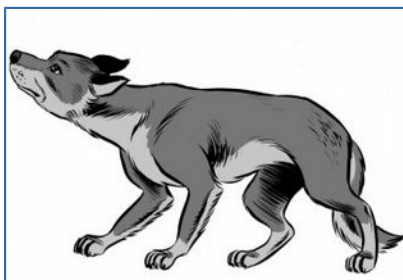
Honden ‘praten’ via hun lichaamshouding, verschillende gedragingen, door het verspreiden van geuren, geluiden, via hun haren, hun ogen, hun oren enzovoorts. Het hele lichaam van de hond praat mee. Je kan dit als mens leren ‘lezen’ door goed naar honden te kijken. Bij sommige honden is dit makkelijker dan bij anderen. Denk maar aan het kijken naar de staart van een gecoupeerde hond, of het lezen van de oren van een bloedhond bijvoorbeeld. Daarnaast kan de houding per hond verschillen. Je kijkt daarom altijd naar de houding van de hond ten opzichte van zijn neutrale houding.

Hieronder zie je drie honden met een neutrale staarthouding. Zie je het verschil?

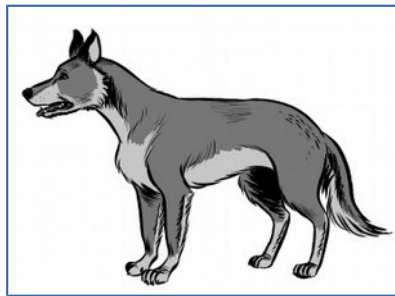

Wat zegt nou zo'n lichaamshouding over de hond? Waar kijk je naar? Doorslaggevend is de houding van de staart en de oren. De hoogte van de romp en kop en de kromming van de poten geven extra informatie.

- De staart kan variëren van hoog (zelfverzekerd) tot laag (onzeker).
- De oren kunnen variëren van naar voren gericht (zelfverzekerd) tot naar achteren gericht (onzeker).
- De romp kan hoog (zelfverzekerd) zijn of laag (onzeker).
- De kop kan hoog (zelfverzekerd) zijn of laag (onzeker).
- De poten kunnen stram gestrekt zijn (zelfverzekerd) of sterk gekromd (onzeker)

Onzekere houding

Neutrale houding

Zelfverzekerde

Honden gebruiken gedrag en lichaamstaal om met anderen te communiceren.

Hieronder zie je een kaartje van allerlei type gedragingen van de hond. Kijk eens naar je eigen hond, hoeveel van deze gedragingen kan je herkennen? Hoe ziet dat gedrag er bij jouw hond uit?

HONDENTAAL

met Boogie, de Boston Terrier

ALERT

V/WANTROUWIG

ANGSTIG

BEDREIGD

WOEDEND

"VREDE!"
wegkijken/
hoofd wegdraaien

GESTRESSD
gapen

GESTRESSD
neus likken

"VREDE!"
grond snuffelen

"RESPECT!"
wegdraaien & lopen

"HEB RUIMTE NODIG"
oogwit zien

JACHT
focussen

GESTRESSD
krabben

STRESS LOSLATEN
uitschudden

ONTSPANNEN
neutrale oren
knipogen

"RESPECT"
rugje laten zien

VRIENDELIJK
& BELEEFD
gebogen lichaam

VRIENDELIJK

ALSJEBLIEFT
(plezieren)
rond welp gezichtje

"IK BEN JE SCHATTEBOUT"
buikje wrijven

"HALLO IK HOU VAN JE"
begroetingsrek

"IK BEN VRIENDELIJK"
speelbuiging

"KLAAR!"
prooibuiging

"JIJ ZULT ME ETEN GEVEN"

NIW/SGIERIG
hoofdje schuin houden

VROLIJK
of heet

DOLBLIJ
kwispelstaart

"MMMMM ..."

"IK HOU VAN JE.
NIET OPHOUDEN"

Kwispelen

Zoals je gemerkt zult hebben is er bij geen van de bovenstaande gedragingen over kwispelen gesproken. Dit komt omdat kwispelen in vele gedragingen voorkomt en niet alleen, zoals veelal gedacht wordt, iets zegt over de vriendelijkheid van de hond. Kwispelen is een uiting van opgewonden zijn van de hond. Dat wil zeggen dat hij kan kwispelen wanneer hij blij is dat zijn baas thuis komt, maar ook wanneer hij de postbode uit de tuin jaagt. Je kunt het de postbode vragen, maar die ervaart de hond op dat moment beslist niet als vriendelijk. In bovenstaande gevallen is de manier van kwispelen echter wel anders. Wanneer de hond zijn baas begroet zal hij breeduit kwispelen, hierbij lijkt het net alsof de hele achterkant van zijn lijf mee kwispelt. Als de hond de postbode de tuin uit jaagt kan dit een stijve kwispel zijn waarbij alleen de bovenkant van de staart beweegt. Het is dus fout om te zeggen dat de hond niets zal doen omdat hij kwispelt.

§ 1.2 Lichaamstaal

Honden kunnen niet praten, al zou dat soms wel eens handig zijn. Toch wordt er nog wel eens makkelijk over dit gegeven heen gestapt. Onze commando's zijn tenslotte bijna altijd gesproken en we praten tegen onze honden alsof ze ons verstaan. Vaak ondersteunt onze lichaamstaal en –geur onbewust de woorden die we in de omgang met onze hond gebruiken. 70% van 'mensentaal' is niet-verbaal al zijn wij ons dat zelf niet bewust. Wanneer je de grote verschillen in communicatie tussen mens en hond ziet, is het eigenlijk heel knap dat een hond zich zodanig kan aanpassen dat hij op gesproken commando's kan reageren. Hij kan ze begrijpen en interpreteren. Wanneer we "zit" zeggen, "af", "hier", of "blijf", dan weten onze honden wat we bedoelen. Al die woorden, en nog veel meer, kunnen zij onderscheiden, onthouden en begrijpen. Zo goed heeft de hond zich aangepast.

In de omgang met je hond kun je echter ook leren bewust gebruik te maken van je eigen lichaamstaal als vorm van communicatie. Natuurlijk kunnen wij niet onze oren draaien, ze platleggen of juist overeind zetten. Ook hebben we geen staart waarmee onze status aan kunnen geven. Maar we kunnen wel een keuze maken tussen beweeglijk zijn, of juist heel weinig bewegen. Je kunt jezelf trainen je eigen houding, de stand van je mond en je handen in te zetten bij de communicatie met je hond. We kunnen verstarren en ons lichaam stokstijf houden. We kunnen een hond aanstaren of juist weg kijken. We kunnen fronsen of juist een blij gezicht tonen. Een hond weerspiegelt vaak hoe je jezelf voelt. Als je heel druk bent, zal de hond ook heel druk zijn. Als je gefrustreerd bent, zal de hond liever uit je buurt blijven en dus zijn aandacht op alles richten, behalve op jou. Wees je dus bewust van wat je zelf uitstraalt in de interactie met je hond. Het helpt om een sterkere band met je hond te krijgen en je kunt veel over jezelf leren als je je hond goed observeert.

Tekst met toestemming gedeeltelijk overgenomen van artikel "Hondentaal is lichaamstaal" op <http://vriendenderblinden.be>

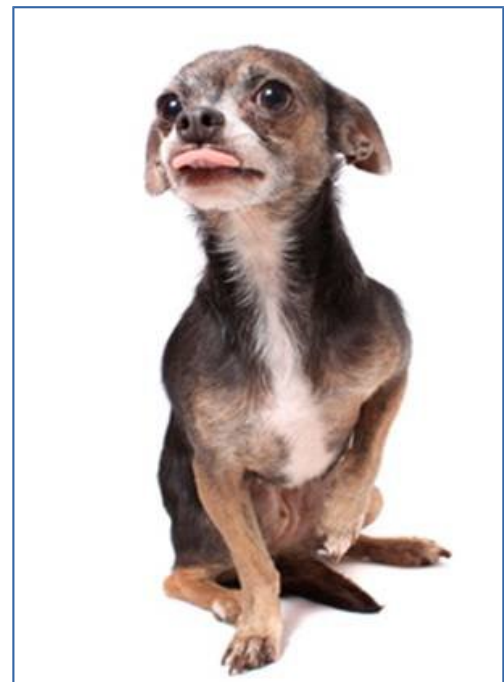
§ 1.3 Stress-signalen

Stress kan ontstaan als een hond de situatie niet kan **beïnvloeden** of **voorspellen**. Bijvoorbeeld als hij aan de lijn loopt en daardoor niet kan uitwijken voor een in zijn ogen eng ratelend winkelwagentje of een hond die hij eng vindt. Of als een hond twee dingen tegelijk wil doen en hij niet kan kiezen, bijvoorbeeld als de eigenaar hem roept terwijl er net een andere hond aan komt lopen waar hij eigenlijk ook wel naartoe wil.

Stress hoeft niet altijd negatief te zijn: een hond die erg opgewonden is omdat hij mee naar het bos mag, heeft ook stress. Stress die heel even duurt is in principe niet erg. Maar stress die vaak terugkomt of die lang duurt, is slecht voor het welzijn en de gezondheid van een hond. Er zijn allerlei meer en minder opvallende gedragingen en signalen waaraan we kunnen zien dat een hond last heeft van stress. De hond begint bijvoorbeeld ineens aan het gras te snuffelen, terwijl daar eigenlijk niks te ruiken valt. Of hij gaat ineens plassen, zich krabben, met de riem spelen of even uitschudden terwijl hij niet nat is. Dit is net zoets als wanneer mensen zich onzeker voelen en dan aan hun haar gaan friemelen of hun bril rechtzetten (die niet scheef stond).

Er zijn ook puur lichamelijke uitingen van stress waar de hond geen controle over heeft. Bijvoorbeeld hijgen of kwijlen en de voetskussentjes gaan zweten, omdat de hond het warm krijgt (zoals wij gaan blozen) en gapen, niezen of borstelen (het haar op de rug en in de nek gaat overeind staan). De pupillen verwijden en de hond kan gaan trillen over het hele lijf.

Kalmerende signalen laat de hond vooral zien als een hond of mens in zijn ogen bedreigend overkomt en hij wil de andere hond of mens kalmeren. De hond gaat gapen of zijn hij likt zijn neus (tongelen), hij kijkt weg of draait zelfs zijn hele lijf weg van de ander.

Tongelen en pootje heffen

Een intentiebeweging is een beweging waaruit te zien is dat de hond iets wil doen maar dat iets hem tegenhoudt. Bijvoorbeeld een hond die zijn voorpoot optilt. Hij zou eigenlijk willen gaan lopen (bijvoorbeeld wegrennen voor iets engs, of juist op iets interessants af) maar iets houdt hem tegen (hij zit aan de lijn, of hij weet dat het van de baas niet mag). Een hond doet dit ook vaak als hij niet weet wat er van hem verwacht wordt en hij verwacht dat de baas daarover zal gaan mopperen.

Door op deze signalen te letten, kun je zien dat een hond zich in een bepaalde situatie niet prettig voelt. Dit is belangrijk, want daardoor kun je voorkomen dat een situatie uit de hand loopt en de hond zich heel ellendig gaat voelen. Deze honden hebben vaak behoefte aan duidelijkheid.

Bij al deze signalen moet je natuurlijk wel letten op de situatie (context). Een hond die net wakker wordt en uit zijn mand komt, zal zich uitrekken of gapen zonder dat er sprake is van stress. Een hond die het warm heeft van de zon of die een eind gelopen of wild gespeeld heeft, zal hijgen. Een hond die net heeft gezwommen of in de regen loopt zal zich uitschudden, ook hier is geen sprake van stress.

Stress-signalen van klein naar groot- De escalatieladder

Dit zijn allerlei signalen die honden laten zien als ze stress hebben. Als een signaal niet wordt opgepikt door de ander, dan zal de stress zich vergroten en zal de hond het volgende stresssignaal laten zien.

- Overspronggedrag (de hond gaat plotseling heel iets anders doen)
  - Snuffelen op de grond
  - Krabben
  - In de riem bijten
  - In eigen poten of staart bijten
- Kalmerende signalen
  - Gapen
  - Tongelen (over de neus likken)
  - Beklikken (over de lippen likken langs de hele bekrand)
  - Wegkijken
  - Ogen sluiten
  - Wegdraaien, rug toekeren
  - Zich uitrekken
  - Langzaam bewegen
  - Drentelen
- Stress-reacties
  - Hijgen
  - Verwijde pupillen
  - Borstelen (haar op schouders en rug gaat overeind staan)
  - Uitschudden
  - Zwetende poten
  - Trillen
  - Ogen draaien weg, oogwit is te zien
  - Blaffen, piepen of janken
  - Kwijlen
  - Niezen
  - Vooruit springen en weer terugdeinzen
  - Pootje heffen (een voorpoot optillen alsof de hond een stap wil nemen)
- Focus
  - Kalmerende signalen worden niet meer getoond
  - Sluiten van de mond, gespannen lippen
  - Bevroren, verstarren

- Klaar om aan te vallen
  - Tanden laten zien
  - Grommen
- Uitvallen
  - Snappen
  - Uitvallen
- Bijten
  - Bijten
  - Herhaaldelijk bijten

Als je ziet dat jouw eigen hond last heeft van stress, probeer dan uit te vinden wat daar de oorzaak van is en of je hier iets aan kunt doen. Je kunt de hond bijvoorbeeld uit de situatie halen door hem mee te nemen. Of je kunt je eigen gedrag aanpassen of dat van mensen of kinderen in je omgeving. Zie je bijvoorbeeld dat je hond tongelt, wegstijgt en een pootje heft als kinderen op straat hem willen aaien? Laat dit dan niet meer toe, want als de stress nog meer oploopt zou hij kunnen gaan happen. Ga eventueel wel met de hond trainen om hem er aan te wennen, maar doe dit onder deskundige begeleiding. Ook tijdens de training kan het voorkomen dat je hond gaapt of zich vaak uitschudt. Dat is voor jou het signaal dat hij niet begrijpt wat er van hem verwacht wordt en dat je een stapje terug moet gaan in de training. Zorg dat je zelf in ieder geval zelfverzekerd overkomt en geef duidelijk leiding aan je hond. Verwijder hem dus rustig maar beslist uit de situatie die hem stress oplevert.

Tekst gedeeltelijk overgenomen van artikel "stress signalen" op www.licg.nl

§ 1.4 Puberteit

Je kunt het gewoon voorspellen... Je hond gedroeg zich tot voor kort als een engeltje en ineens gedraagt hij zich alsof hij van de basiscommando's zelfs nog nooit gehoord heeft. Wat is er gebeurd? Waarom neemt mijn hond me in de maling? Dat doet hij niet. Hij zit in die meest gevreesde fase... de puberteit.

Alle sociale dieren gaan door de puberteit heen. Dit is in de natuur ook noodzakelijk. Sociale zoogdieren komen over het algemeen hulpeloos en totaal afhankelijk ter wereld. Als ze volwassen zijn, wordt echter van ze verlangd dat ze volledig onafhankelijk zijn en de volgende generatie kunnen grootbrengen. Tussen die twee momenten moet er dus veel gegroeid, ontwikkeld en geleerd worden. De puberteit is de fase waarin de natuur vereist dat ze leren zelf beslissingen te nemen op basis van hun eigen inzichten. Ze worden er biologisch toe gedreven om zich van hun ouders los te maken en dingen op hun eigen manier te doen.

Vanaf een maand of 5 (afhankelijk van het ras) komt de hond in de puberteit. Zijn interesse in andere honden en zijn onafhankelijkheid worden groter. Doordat de

hormonen door zijn lijf gieren, kan de hond ander gedrag gaan vertonen. Dit is vaak ook de tijd dat problemen met het temperament, zoals bijvoorbeeld agressie boven komen drijven, grofweg tussen 12-18 maanden. Sommige honden worden erg reactief in deze periode en binnen een roedel kunnen onderlinge problemen ontstaan. Een pup mag nog alles van andere honden, een puber wordt letterlijk zijn plaats gewezen.

Veel baasjes raken behoorlijk geïrriteerd door deze nieuwe gedragingen van hun hond. Maar bedenk dat je hond het niet kan helpen, en dat het slechts een periode is die zeker ook weer voorbij gaat. Heb er begrip voor en stel wat betreft het aanleren van nieuwe oefeningen geen al te hoge eisen. Leg de prioriteit op het onderhouden van hetgeen je hond al geleerd heeft. Jouw irritatie en een harde aanpak kunnen ertoe leiden dat je hond steeds afstandelijker wordt of zich gaat verzetten. Accepteer het echter in geen geval dat je hond onaanvaardbaar gedrag gaat vertonen! Want al gauw wordt dat ongewenste gedrag aangeleerd gedrag, wat lastig weer af te leren valt.

Om je hond door deze fase heen te helpen, zijn de volgende punten van belang:

1) Geef je hond duidelijkheid. Wees altijd consequent en laat je hond zijn beloningen verdienen. Voor alles wat je hond graag wil, zoals zijn eten, aangelijnd worden om te gaan wandelen, afgelijnd worden om los rond te kunnen lopen, iets lekkers krijgen, krijgt hij pas nadat hij een opdracht voor je heeft uitgevoerd. Zo kun je hem bijvoorbeeld laten zitten, kijken of liggen voordat hij iets krijgt of gedaan krijgt.

2) Onderneem veel met je hond. In deze periode is het juist heel goed om veel met je hond samen te doen. Dingen die hem lichamelijk en vooral geestelijk uitdagen. Houd de lange wandelingen afwisselend door naar veel verschillende plekken te gaan en tijdens de wandeling (zoek)spelletjes te doen. Laat vooral de hersenen van je hond werken.

3) Blijf trainen op gehoorzaamheid, ga voor succes en voorkom ongehoorzaamheid.

4) Blijf bezig met de socialisatie. Net als bij pubers kan bij een puberende hond ineens de onzekerheid toeslaan in zijn poging de grenzen op te zoeken. Daarom is het contact met andere mensen en honden ook in deze fase erg belangrijk.

5) Ga direct gericht aan de slag met je hond als hij agressie vertoont. Zorg daarbij dat gewenst gedrag aantrekkelijker wordt dan agressief gedrag en in de plaats komt van het agressieve gedrag. Bestraf niet wat je niet wilt (begrenzen mag wel, door "eh" of "nee"), maar leer hem ook wat je wel wilt dat hij doet en beloon hem daarvoor.

6) Het is belangrijk om aan het zelfvertrouwen van je hond te werken. Zit niet overal bovenop maar beloon liever het gewenste gedrag dat door hem op eigen initiatief wordt uitgevoerd.

Honden zijn ergens tussen 2 en 4 jaar fysiek volwassen. De meeste honden worden rustiger en evenwichtiger in deze periode. De snelheid van het volwassen worden verschilt sterk van ras tot ras. Sommige honden lijken nooit volwassen te worden.

Tekst met toestemming gedeeltelijk overgenomen van artikel "Puberteit bij Honden" op www.doghouserock.nl. Oorspronkelijke titel: Canine Adolescence, Copyright Melissa Alexander

§ 1.5 Gedrag van de mens ten opzichte van de hond

Tot niet zo lang geleden baseerden mensen de opvoeding en training van hun hond op het idee dat wij 'de dominante baas' moesten zijn en/of worden. De hond mocht niet als eerste door de deur, niet als eerste eten, met zijn kop niet boven zijn baas uitkomen, niet aan de riem trekken. Honden waren er altijd op uit om een hogere positie krijgen; als baas moest je je hogere positie daarom constant benadrukken. Termen als 'baas', 'roedelleider' en 'alfa' werden hierbij misbruikt.

Inmiddels zijn we gelukkig door ervaring en wetenschappelijk onderzoek een stuk wijzer. Is de hond dan opeens zo anders? Nee, de hond is niet veranderd, de manier van onderzoek doen naar hondengedrag wel. Bovenstaande theorie is gebaseerd op gedrag van een groep wolven in een dierentuin. De wolven zaten in een kleine ruimte met weinig voedsel, waren geen familie van elkaar, kenden elkaar zelfs niet. Ze werden van de ene op de andere dag bij elkaar gezet en moesten het toen samen maar uitzoeken. Hierdoor ontstonden veel conflicten. Wat de onderzoekers toen zagen werd bestempeld als 'het gedrag van de wolf', en aangezien de hond van de wolf zou afstammen, werd aangenomen dat onze honden dezelfde manier van met elkaar omgaan zouden hebben. En werd onze manier van omgaan met de hond hier ook op afgestemd.

Misschien ken je het programma 'Big Brother' dat ooit op tv te zien was. Hierbij werd een groep onbekende mensen een aantal weken in een huis gezet. Ze mochten het huis niet uit, en degene die het beste het hoofd boven water kon houden kreeg een grote prijs. Je zou je kunnen voorstellen dat een buitenaards wezen dat deze beelden te zien zou krijgen, zou denken dat dit de manier is waarop we in een gemiddeld Nederlands gezin met elkaar omgaan. Dat is ongeveer wat de onderzoekers van die eerste groep wolven deden.

Later is er in het wild nog veel meer onderzoek naar wolven (en verwilderde honden) gedaan. Daar bleek dat roedels wolven uit een ouderpaar, pups en eventueel wat oudere jongen van dit paar bestaan. Een beetje te vergelijken met een mensengezin dus. Bij mensen bepalen de ouders wat er gebeurt omdat zij het meeste weten en de meeste ervaring hebben. Zij voeden de kinderen op. Binnen een wolvenroedel werkt dat net zo. De ouders beschermen en verzorgen de jongen. Vechten komt nauwelijks

voor als er voldoende te eten is. Een enkele correctie wordt gegeven door de uitdrukking van het gezicht of met een snauw of grom. Pijn wordt niet gebruikt om de jongen op te voeden. Binnen zo'n roedel zijn de wolven aangewezen op een goede taakverdeling tussen de (jong)volwassen wolven, waarbij iedereen doet waar hij of zij het beste in is om te overleven.

Elk dier dat in groepen leeft, is op zoek naar een samenlevingsvorm met evenwicht. Dat levert meer op dan onzekerheid en continue moeten strijden. Honden zijn echt niet alleen maar bezig met domineren en de leiding overnemen en hoeven niet 'onderdrukt' te worden. Een roedelleider hoeft zijn rang niet te handhaven door geweld te gebruiken of continu te dreigen. Hij heeft natuurlijk overwicht over de anderen door zijn houding en manier van doen. Hij hoeft geen respect af te dwingen, het wordt steeds volledig vrijwillig bevestigd door de andere groepsleden. Iedere relatie moet er een zijn waarin vertrouwen en respect bovenaan staan.

Zijn termen als baas en roedelleider hiermee 'slechte' begrippen geworden? We moeten oppassen dat we niet doorschieten en daarmee onze honden wederom tekort gaan doen. Ze hebben namelijk wel leiding van ons nodig. Dit doen wij door ze sturing te geven en veiligheid te bieden. Zowel op het fysieke als het emotionele vlak. Wat is leiderschap, leiden en de baas zijn? Leiden houdt niets anders in dan begeleiden, sturen en richting geven aan. En degene die leidt heeft het laatste woord en neemt de beslissing. Niemand wil dat zijn hond de beslissing neemt dat hij andere honden bijt of dat hij achter de schapen aan gaat. Wij bepalen dat, dus wij zijn de baas.

Het gaat om de manier waarop je baas of leider bent. Hoe vervullen wij de positie van baas en hoe geven we leiding. Nemen we de tijd om een hond op te voeden (in te werken), te begeleiden op de manier die bij de hond past en in het tempo dat de hond aan kan, waarbij we oog hebben voor de betreffende hond met al zijn persoonlijke en unieke eigenschappen? Of maken we misbruik van onze positie als baas en misbruiken we de macht die we hebben in deze relatie?

Hoe word je nu een goede leider?

- Je bent kalm en consequent.
- Je bent geduldig en hebt begrip voor het (on)vermogen van de hond om te begrijpen wat jij wilt. Frustratie van jouw kant werkt alleen maar tegen en zal de vertrouwensband tussen jou en je hond verstoren. Wat denk jij zelf over iemand die schreeuwt om zijn standpunt door te drijven? Instinctief weet je dan dat diegene eigenlijk onzeker is van zijn standpunt en je kunt niet echt respect opbrengen voor zo iemand. Laat staan iemand vertrouwen die zijn eigen onzekerheid en machte-loosheid overschreeuwt. Een hond voelt nog veel zuiverder onderliggende emoties aan dan wij.

- Je zorgt voor veiligheid voor je hond door hem te beschermen en de leiding te nemen in moeilijke situaties, bijvoorbeeld met andere honden. Als dat nodig is leer je hem om te gaan met dingen waar hij bang voor is, in kleine stapjes met plezierige ervaringen.
- Tijdens het aanleren van nieuwe dingen zorg je ervoor dat je hond zo min mogelijk in de fout kan gaan en beloond wordt voor goed gedrag waardoor je hond op een positieve manier kan leren. Het mooie is dat dit meteen ook de manier is waarop een hond het snelste en beste leert.
- Een hond heeft duidelijkheid en regels nodig om op een prettige manier met ons in één huis te kunnen samenleven, waardoor hij contact met ons heeft en deel uitmaakt van ons gezin. Dit is belangrijk voor hem. In situaties waarin dat (nog) nodig is maak je gebruik van hulpmiddelen (zoals een bench, een riem, een kinderhekje) om fouten, onveilige situaties en ongewenst gedrag te voorkomen.
- Je weet dat lijfstraffen niet werken omdat dit symptoombestrijding is. De oorzaak van alle ongehoorzaamheid en probleempjes, groot of klein, komt door gebrek aan leiderschap van de baas. Die oorzaak moeten we aanpakken, niet het symptoom van ongehoorzaamheid. En zeker niet met schreeuwen, rukken aan de riem of toevlucht nemen tot een andere dieronvriendelijke aanpak. Door goed leiderschap te tonen verdien je de positie van leider en luistert je hond graag naar je.
- Onze stem en onze houding dienen een zelfverzekerd gedrag uit te stralen. Een echte leider gedraagt zich waardig, hij heeft het niet nodig zich altijd maar met geweld te bewijzen. Een leider wordt een leider omdat anderen hem als zodanig aanwijzen, omdat hij wijs is en men erop vertrouwt dat hij de juiste beslissingen zal nemen.

Het lijkt prachtig; We voeden onze hond positief op, voorkomen fouten, en dan hebben we nooit meer problemen? Nou... er zijn natuurlijk honden die agressie vertonen. Dit heeft dan niet zoveel met dominantie te maken, maar meer met hoe belangrijk een hond iets vindt, en of hij agressie wil gebruiken om het te krijgen of te houden. Zeker als een hond al eens gemerkt heeft dat hij iets mag houden als hij een keer flink gromt, dat hij niet geaaid wordt als hij daar geen zin in heeft als hij zijn tanden laat zien of dat hij ergens mag blijven liggen als hij hapt, zal hij dit vaker gebruiken en er misschien steeds een tandje bovenop doen. Op dat moment is het conflict aangaan met je hond door hem flink te straffen met pijn geen goede optie. Beter is het gedrag te stoppen op een veilige manier, het in de toekomst voorkomen en nieuw gedrag aanleren. Overleg bij problemen altijd met je instructeur.

En die oude regels dan? In de Prullenbak?

- De hond mag niet als eerste door de deur?
dat wil hij alleen maar omdat hij graag naar buiten wil, dus als jij er geen problemen mee hebt, oké. Aan de andere kant is het heel goed om een hond zelfbeheersing te leren, daar hebben jullie beiden een leven lang profijt van. Daarnaast struikel je niet over je hond als je naar buiten wil en je bent vóór je hond op de stoep of straat, wat veiliger is. De hond leren even te wachten is dus zo gek nog niet!
- Een hond die in de deuropening gaat liggen wil dat jij voor hem aan de kant gaat? waarschijnlijk ligt je hond daar omdat hij vanaf dat punt fijn overzicht heeft over twee ruimtes, en als het warm is staat daar misschien nou net wel een lekker briesje, dus als jij er geen problemen mee hebt, oké. Aan de andere kant is het wel fijn dat je niet iedere keer als je met een krat boodschappen de keuken binnenkomt je benen breekt omdat je hond niet heeft geleerd op te staan als jij dat zegt. Misschien is je hond leren op te staan en ergens anders te gaan liggen als je eraan komt zo gek nog niet!
- De hond mag niet als eerste eten?
De manier waarop wij eten, daarna nog even napraten aan tafel, de spullen in de vaatwasser, bakken en eten pakken voor de hond; dit duurt bij elkaar zo lang dat de hond allang geen verband meer kan leggen tussen ons en zijn eten. Daarnaast staat eten helemaal buiten alles wat met dominantie te maken heeft; tussen honden is het, wat je hebt mag je houden. Wel is het goed om een hond zelfbeheersing te leren, dus hem even laten zitten of wachten is niet verkeerd. Bovendien kan je zo rustig zijn bak neerzetten. Misschien is even laten wachten bij de bak zo gek nog niet!
- De hond mag niet hoger zijn dan de baas?
En dan gaat het meestal over het op de bank of bed liggen. Waarschijnlijk vindt de hond het plekje lekker zacht liggen en heeft hij op die hoogte een goed overzicht en heel veel honden vinden het juist gezellig of prima om aan de kant te gaan als jij naast hem wilt zitten. Helaas zijn er ook honden die zo'n plekje zó belangrijk vinden dat ze bereid zijn agressie in te zetten om het te houden. Mag jouw hond op de bank en merk je dat je hem er moeilijk af kunt sturen, dan kun je problemen voorkomen door de hond niet meer op de bank te laten. Misschien is de hond niet hoog laten zitten in dat geval zo gek nog niet!
- De hond mag niet aan de riem trekken?
De hond trekt niet aan de riem omdat hij je de baas wil zijn, maar omdat hij duizend dingen ziet en ruikt die hij wil gaan onderzoeken. Misschien moet hij ook wel nodig! Als je er geen problemen mee hebt meerdere keren per dag, jarenlang je arm uit te laten rekken door je hond, oké. Aan de andere kant loopt het wel prettiger als je hond niet trekt, gaat hij rustiger op andere honden af, word je niet de straat op getrokken en is de situatie veiliger. Waarschijnlijk komt het er uiteindelijk op neer dat je met een hond die netjes meeloopt verder wandelt en dat hij vaker mee mag. De hond niet rustig aan de riem loopt, trekt dus uiteindelijk

niet alleen aan zijn riem maar ook aan het kortste eind. Misschien is je hond leren wandelen zonder trekken toch zo gek nog niet!

Zoals je hierboven ziet verandert er eigenlijk niet eens zo veel; de meeste regels die wij al toepasten blijven gewoon gelden, alleen is de reden dat ze verstandig zijn anders dan de meeste mensen dachten of nog steeds denken. Het hard en met pijn straffen van de hond, op de rug dwingen, in het nekvel schudden en dergelijke dingen zijn vanuit deze manier van denken eerder een methode om de hond te onderdrukken en hierbij de band tussen hond en baas te beschadigen dan een goede manier om ongewenst gedrag af te leren.

Tekst met toestemming gedeeltelijk overgenomen van Krista te Vaanholt, gedragstherapeute.

Hoofdstuk 2 HOE LEERT DE HOND

Honden leren, net als wij, van hun successen en van hun missers. Als een hond zijn neus brandt aan de kachel, zal hij daar een volgende keer waarschijnlijk met een grote boog omheen lopen. Wanneer de hond blaft om je aandacht te trekken en je negeert dat, dan zal hij dat op den duur wel laten. Maar als hij per ongeluk op het pedaal van de vuilnisbak stapt en vervolgens al het lekkers daaruit kan gappen, dan zal hij dat zeker vaker proberen. De hond zal het gedrag dat hem succes opleverde willen herhalen en ophouden met gedrag dat hem niets of iets akeligs oplevert.

Om de hond iets te leren kun je simpelweg gebruik maken van deze principes. Honden zijn enorm gevoelig voor een beloning net zoals jij graag beloond wordt voor je werk. Goed gedrag moet dan ook veelvuldig beloond worden! De hond zal dit gedrag graag herhalen en het zal uiteindelijk een gewoonte worden. Je kunt als beloning je vrolijke stem gebruiken, een lekker stukje worst, een aai of een knuffel of even spelen. De beloning moet tijdens of direct na het gewenste gedrag (binnen een halve seconde) gegeven worden om door de hond gekoppeld te worden aan zijn gedrag en een goed effect te hebben.

Ongewenst gedrag moet je zoveel mogelijk proberen te voorkomen. Als je de hond niet in de gaten kunt houden, stop hem dan even in de bench, of ergens anders waar hij geen kattenkwaad kan uithalen. Hij kan dan ook niet ontdekken hoe heerlijk het is om aan je prachtige leren bank te knagen. Een ander voorbeeld: je kunt het opspringen tegen mensen voorkomen door bij de begroeting zelf snel door de knieën te gaan of door de hond eerst te laten zitten. Een hond die zit kan immers niet springen.

Wanneer de hond toch ongewenst gedrag vertoont, is het vaak het beste om dit te negeren. Want, hoe gek het ook klinkt: straf kan voor de hond vaak een beloning zijn.

Negatieve aandacht is immers ook aandacht ! Veel aandacht vragend gedrag is hierop gebaseerd en heel veel probleemgedrag heeft hiermee te maken. Helaas zijn wij mensen erop ingesteld te reageren op ongewenst gedrag door te mopperen en zijn wij veel minder geneigd om ons met de hond te bemoeien als hij lekker rustig is. Hierdoor kan een hond gedrag ontwikkelen om onze aandacht af te dwingen. Piepen, jengelen, blaffen als er bezoek is, blaffen of bijten als de telefoon gaat, steeds voor de tv gaan staan, zelfs onzindelijkheid kan een manier zijn om aandacht te vragen. De enige manier om dit te doorbreken is door het gedrag nooit aandacht te geven en op alle andere (positieve) momenten wél op de hond te reageren. Als gedrag een hond niets oplevert, zal hij het op een bepaald moment vanzelf achterwege laten.

Sommig slecht gedrag, zoals bijten in je schoen, kun je niet belonen en ook niet negeren. Probeer het gedrag te onderbreken, bijvoorbeeld met een bepaald geluid (in je handen klappen). Het is alleen maar de bedoeling dat de hond stopt / afgeleid wordt. Reik hem vervolgens direct een alternatief aan waar hij wél in mag bijten en waarvoor je hem weer kunt belonen.

Als je dan toch een keer moet straffen, gebruik hiervoor dan je stem: NEE of bij ernstigere vergrijpen FOEI. Laat dit laag en boos klinken en kijk de hond daarbij even strak aan. Zodra de hond zich onderdanig gedraagt (lage staart, oren naar achteren, wegstijven), heeft hij je boodschap begrepen en moet je onmiddellijk ophouden met het bestraffen! Bestraf ook alleen maar op heterdaad. Straf wordt vaak pas achteraf gegeven, omdat je dan pas ontdekt wat de hond heeft 'aangericht'. Een hond kan zich niet schuldig voelen zoals vaak gedacht wordt. Hij koppelt alleen rommel in huis aan een keer dat hij daarvoor bestraft is en gaat dus met zijn houding, oren naar achteren, wegstijven, oogwit laten zien, proberen je gunstiger te stemmen. Achteraf straffen is een zeer slechte zaak voor de relatie tussen baas en hond!

Andere manieren van corrigeren komen als dat nodig is tijdens de cursus aan bod. Je mag de hond in ieder geval NOOIT bij zijn nekvel pakken en schudden!!! Op die manier doden dieren hun prooi en dat kan nooit je bedoeling zijn. Je hond zal alleen maar onnodig bang voor je worden en je niet meer vertrouwen.

Het moge duidelijk zijn: Straffen is in de meeste gevallen zinloos. Veel beter is het om gedrag dat we wel willen zien zo aantrekkelijk te maken, dat de hond daar zelf voor kiest. Op de lange duur heeft dat niet alleen een blijvend effect en is het gewenste gedrag onderdeel van het gedragsrepertoire van de hond geworden, maar het voorkomt bovendien dat de relatie tussen baas en hond onder druk komt te staan.

Tekst met toestemming gedeeltelijk overgenomen van artikel "Hoe leert de hond" op www.dierenkliniekhof.nl

§ 2.1 Associatief Leren

Een hond leert door associatie, hij koppelt een bepaalde prikkel aan een bepaald gevolg van die prikkel. Bijvoorbeeld als hij bliksem ziet heeft hij geleerd door associatie dat die meestal gevolgd wordt door een donder, als jij je wandelschoenen aantrekt gaan jullie naar buiten. Er zijn twee vormen van associatieleren. De ene vorm (klassieke conditionering van Pavlov) koppelt een prikkel die in eerste instantie geen betekenis heeft voor de hond (bijvoorbeeld jouw woord "braaf") aan een prikkel die wél van betekenis is voor de hond, bijvoorbeeld een snoepje. Uiteindelijk gaat hij dan begrijpen dat het woord "braaf" betekent dat hij iets doet wat jij prettig vindt. Bij de andere vorm, (operante conditionering), leert de hond welk gevolg bepaald gedrag voor hem heeft. Als de hond na het commando 'zit' netjes gaat zitten, krijgt hij een brokje. Hij zal dit gedrag dus vaker gaan vertonen, want hij leert dat zijn gedrag (het zitten) een leuk gevolg (brokje) heeft.

Hier volgen wat voorbeelden om het verschil tussen de twee vormen van associatieleren duidelijk te maken.

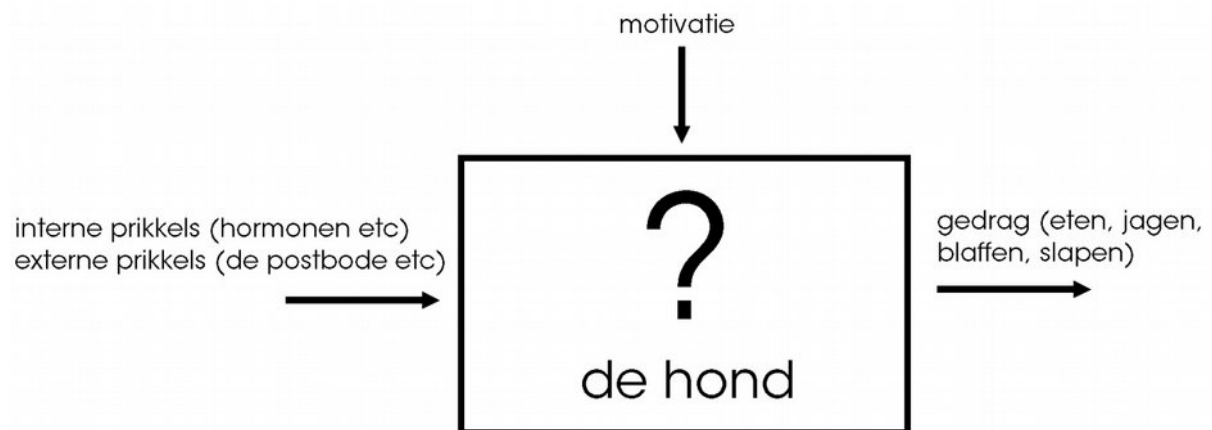
Om te beginnen heeft het aantrekken van je wandelschoenen op zich geen betekenis voor de hond. Het enige wat betekenis heeft is dat jullie lekker samen naar buiten gaan. Geleidelijk aan gaat de hond steeds eerder voorspellen wat er gaat gebeuren omdat hij eerst het aantrekken van je jas, dan het pakken van je sleutels en dan al het aantrekken van je wandelschoenen gaat associëren met het uitje. Dit werkt ook in negatieve zin, de hond gaat het straktrekken van de riem door jou associëren met dat er een hond aan komt waar hij tegen gaat uitvallen. Door jouw spanning wordt hij gealarmeerd dat er waarschijnlijk iets aankomt wat hem niet bevalt en hij maakt zich alvast klaar om die indringer weg te jagen. Wees je dus altijd bewust van alle signalen (prikkel) die je hond oppikt.

Van de tweede vorm van associatieleren maken we gebruik bij alle hondentraining die we doen. We geven een commando (prikkel) en geven een handhulp (prikkel) en dan moet de hond een activiteit ondernemen (gaan zitten, gaan liggen) voordat hij zijn beloning ontvangt. Ook deze vorm kan een minder prettige kant hebben. Namelijk de hond onderneemt een activiteit, bijvoorbeeld tegen je opspringen en jij "beloont" hem door een leuk spelletje van wegduwen en aandacht in de vorm van mopperen te geven.

Let op, als het gedrag van de hond toeneemt, dus steeds vaker voorkomt, betekent dat dat hij de consequenties van zijn gedrag als prettig ervaart. Let er dus goed op dat wat jij denkt dat straf is, door de hond weleens als beloning ervaren kan worden en andersom. Als zijn gedrag toeneemt, betekent dat dat hij ervoor beloond is. Als zijn gedrag afneemt, heeft hij een correctie ervaren, op welke manier dan ook. Bijvoorbeeld hij komt bij je, maar krijgt op zijn donder dat het zo lang geduurd heeft

voordat hij kwam. Hij zal dan steeds minder snel bij je komen of op den duur helemaal niet meer.

Soms is gedrag zelfbelonend, zoals jagen, slopen en voedsel stelen. Ook agressie is zelfbelonend omdat de adrenalinstoot die het lichaam daarmee opwekt verslavend werkt. Zelfbelonend gedrag is zeer moeilijk af te leren tenzij je kunt voorkomen dat hij zijn beloning krijgt.

Het black box model: onder invloed van een prikkel zal de hond bepaald gedrag gaan uitvoeren. Ook motivatie speelt hierbij een rol.

Honden zijn er niet op uit om mensen voor de gek te houden. Als jouw hond niet direct luistert of niet doet wat je van hem vraagt, dan bestaat de kans dat hij oprecht in de war is. Ze verbinden een commando bijvoorbeeld aan jou of aan een bepaalde omgeving. Verandert er iets in de situatie, dan kan het gebeuren dat je hond een commando niet begrijpt. Zelf een andere houding aannemen kan een hond al in verwarring brengen.

Doe de test:

Ga op je rug liggen en geef je hond het commando 'zit' of ga met je rug naar je hond toe zitten, zonder oogcontact, en geef hem dan het commando 'zit'. De kans bestaat dat hij je vragend zal aankijken, zenuwachtig op en neer gaat lopen of van alles gaat proberen (liggen, zitten, poot geven) om uit vinden of daar het gevraagde tussen zit. Dat betekent dus dat hij niet het commando kent, maar dat jij met je lichaamshouding het commando geeft wat hij oppikt.

Instructeurs horen heel vaak van cursisten dat "hij het thuis wel doet". Dat kan heel goed kloppen. Thuis zijn er geen andere honden, geen interessant veld met duizend hondengeurtjes, konijnenkeutels en verloren snoepjes, de baas gedraagt zich anders op het trainingsveld en sowieso is het een hele andere omgeving. Een hond associeert de oefeningen die hij thuis perfect beheerst niet met zo'n heel andere omgeving met zoveel meer prikkels. Daarom moet je je "huiswerk" ook niet alleen thuis doen, maar

ook eens in het park, in het winkelcentrum, op het strand. Pas als hij echt overal de oefening uit kan voeren, kun je ervan uitgaan dat hij deze inderdaad beheerst.

§ 2.2 Belonen en Bestrafen

Belonen moet één van de belangrijkste onderdelen van de opvoeding worden. Het is beter de hond te belonen voor goed gedrag, omdat de hond dit gedrag dan vaker zal vertonen. In het geval van ongewenst gedrag, zal het soms nodig zijn om te straffen. In andere gevallen is het soms beter om het gedrag te negeren. Vraag hierover bij uw instructeur wat het beste is. Willen we iets gedaan hebben van de hond, belonen we hem met onze stem (hoge stem), een aai, spelen of iets lekkers.

Kijk goed naar je hond of wat jij als beloning aan je hond geeft, ook echt als beloning bij je hond overkomt. Als een hond blijft snuffelen, dan is het brokje waarmee je hem probeert te lokken dus geen beloning. En op het trainingsveld zie je heel regelmatig honden wegstaren, hijgen, deinzen, pootje heffen en tongelen (zie § 1.3 Stress signalen), juist als de eigenaar hem denkt te belonen met een lekkere knuffel of een goedkeurend klopje op de borst of flank. De meeste honden vinden het niet prettig als je over ze heen hangt, ook niet als je dat doet om zijn andere flank te aaien. En ook een aai over de kop vinden veel honden niet echt prettig. Als je je hond dus een knuffel wil geven, doe dat aan jouw kant van de hond en bij voorkeur onder de kop of kriebel even over zijn borst. Sommige honden vinden het heerlijk als je ze een beetje zacht masseert en worden daar heel rustig van.

Als je traint is het verstandig om verschillende soorten snoepjes te hebben “gewone” snoepjes die de hond krijgt als hij normaal goed presteert en hele lekkere snoepjes voor als hij bovengemiddeld goed een oefening uitvoert. Dat zal hem stimuleren om beter zijn best te gaan doen. Natuurlijk gebruik je in de aanleerfase veel snoep, maar als de hond de oefening eenmaal kent ga je over op alleen belonen als hij de oefening echt goed doet, dus hij zit of loopt echt netjes naast of hij gaat direct “af” als je dat zegt. Als je de hond hebt geroepen en hij komt niet direct in beweging geef je hem wel een stembeloning of een knuffel als hij uiteindelijk komt, maar een snoepje krijgt hij alleen als hij direct gekomen is. Zo zal de hond steeds sneller, beter, alerter opdrachten gaan uitvoeren. Omdat de hond de hond de opdrachten steeds beter gaat uitvoeren, ga je ook de lat steeds een klein beetje hoger leggen zodat hij zich blijft ontwikkelen.

Bestrafen we met een zelfverzekerde, lage stem door “nee” of “laat dat” te zeggen. Nooit in het nekvel pakken en schudden of de hond op zijn zij te leggen. In een roedel met honden zal dit ook nooit gebeuren. Wanneer een hond schudt doet hij dit alleen om een gevangen prooi te doden. Wanneer wij de hond dus aan het nekvel schudden verwacht hij instinctief dat hij doodgeschud zal worden.

Let er echt heel goed op dat de hond op het juiste moment wordt bestraft, dus niet pas 5 minuten later. Vertoont de hond na de bestraffing, bij confrontatie van een dezelfde situatie het gewenste gedrag, dan dient de hond direct beloond te worden. Zo leer je niet alleen wat je *niet* wilt zien, maar juist ook wat *wel* mag.

Wanneer we het vergrijp niet gezien hebben kunnen we hem er ook niet voor bestraffen. We behandelen de hond dan zoals we het normaal ook zouden doen. Wanneer de hond zich bij thuiskomst anders gedraagt dan normaal omdat hij iets gedaan heeft is dit geen reden om hem te straffen, ook dan behandelen we de hond als normaal. Zouden we dit niet doen dan hebben we straks een hond die zich bij binnenkomst van de baas altijd “schuldig” gedraagt, de hond combineert de thuiskomst van de baas dan met straf en dat wil je toch niet.

Het is ingewikkeld om effectief te straffen zonder dat het nodeloos belastend is voor de hond dat je veel beter met belonen kunt werken. Wil je toch straffen, dan staan op onderstaand lijstje de criteria voor een correcte straf:

- De straf moet direct op het vergrijp volgen.
- De straf moet passend zijn bij het vergrijp, dus niet te zwaar en niet te licht.
- Het moet effectief zijn, dus het gedrag waarvoor je straft moet ophouden of afnemen na de straf.
- De hond moet weten wat het goede, gewenste gedrag is om te kunnen weten dat hij “in overtreding” is. Bijvoorbeeld als je hem bestraft voor op de bank liggen, moet hij wel weten dat het de bedoeling is dat hij op de grond blijft. Hij wordt dus af en toe beloond als hij netjes op de grond of in zijn mand is. Op de grond wordt hij geaaid en wordt er met hem gespeeld en in zijn mand krijgt hij een lekkere kluif. Stuur de hond dus nooit voor straf naar zijn mand, want dan gaat hij zijn mand associëren met de straf.
- Geef de hond eerst een waarschuwing zodat hij zijn gedrag nog kan bijstellen en de straf kan vermijden. Als jij altijd positieve beoordelingen krijgt op je werk en je wordt ineens ontslagen omdat je niet goed zou functioneren, begrijp je daar niets van. De straf is dan onvoorspelbaar.
- Het is essentieel dat de hond begrijpt waarvoor hij gestraft wordt op basis van “hondse” criteria, dus niet denken “nou, dit moet hij toch onderhand wel weten”, want dat is menselijk gedacht. Het kan zijn dat de omstandigheden naar hondse begrippen totaal anders zijn dan de vorige keer dat hij de fout in ging.
- De straf mag absoluut geen angst of pijn bij de hond opwekken, want dat gaat ten koste van het vertrouwen en de band tussen de hond en degene die hem bestraft.
- Degene die de straf toedient moet heel goed herkennen wat ongewenst gedrag is en zeker weten dat de hond dit ook weet.
- De trainer moet consistent zijn: verkeerd gedrag moet altijd gestraft worden en goed gedrag nooit. Dat vereist een geweldige timing, dus je moet je hond dan heel goed observeren.

Corrigeer dus bij voorkeur door de hond iets te laten doen wat onverenigbaar is met wat hij fout doet. Laat hem zitten als hij tegen mensen opspringt, laat hem zijn speeltje pakken als hij van plan is je meubels te reorganiseren en beloon hem natuurlijk als hij dat goed doet.

De hond moet een gegeven commando altijd opvolgen. Als er commando's zijn waarvan u twijfelt of de hond ze, al of niet met hulp, op zal volgen, kunt u deze beter niet geven. U voorkomt hiermee dat de hond uw commando aan zijn laars lapt en doet waar hij zelf zin in heeft. Als de hond heerlijk aan het spelen is met een andere hond, hoort hij echt niet dat u hem roept. Geef dan dus niet het commando "Hier" waarvan u eigenlijk weet dat hij daar niet op zal reageren, maar ga de hond zelf halen.

Hoofdstuk 3 DE HOND IN HET DAGELIJKS LEVEN

§ 3.1 Behoeften van de hond

De moderne hond moet veel, maar mag weinig. Veel hondenbezitters weten niet meer zo goed waaraan de hond behoefte heeft, wat hij nodig heeft om een goed leven te leiden. Door de jarenlange selecties op kenmerken is er een grote diversiteit aan hondenrassen en -typen ontstaan. Er zijn honden van één kilogram en van honderd kilogram en hondentypen die bijna elke denkbare taak kunnen uitvoeren. Wil je een hond bepaald gedrag aanleren (of afleren), dan kun je hieraan werken (trainen). Echter, naast de ervaringen van de hond, is ook zijn erfelijke basis belangrijk. Daarmee wordt de hond geboren. Probeer een Pekinees maar eens een kudde schapen te laten drijven. Of een Chihuahua een drenkeling binnen te laten halen. Geheel onmogelijk is het niet, maar het is wel een hele zware opgave!

Dat de ene hond in een situatie anders reageert dan een andere kan komen door verschil in behoeften in het algemeen of op dat moment. Als de ene hond al heeft gegeten en de ander niet, dan zal de ene hond niet naar je toe komen voor iets lekkers, maar de ander wel. Ook dezelfde hond kan in verschillende situaties heel verschillend reageren. Hij kan normaal heel goed opschieten met alle honden in de buurt, maar nu is er in de buurt een teefje loops en zal hij andere reuen uit haar buurt willen houden. Motivatie om gedrag te tonen verschilt van hond tot hond en van situatie tot situatie, omdat behoeften verschillen.

Elke hond heeft bepaalde behoeften of voorwaarden waaraan voldaan moet worden om hem een goed leven te laten leiden. Behoeften van de hond zijn bijvoorbeeld:

- voedsel verwerven en eten
- veiligheid

- voorspelbaarheid en beïnvloedbaarheid van zijn omgeving
- activiteit, zowel lichamelijk (rennen, spelen) als geestelijk (onderzoeken, snuffelen)
- sociaal contact
- rusten

Soms lijkt de behoefte van de hond op die van ons als mens, maar soms ook niet. Neem een situatie waarin een mens behoefte heeft om te knuffelen met de hond, terwijl de hond zich in de omhelzing niet veilig voelt. Hij kan dan van zich af snauwen of bijten. Niet altijd wordt dat door de mens of kind die wil knuffelen begrepen. Hij of zij bedoelt het immers goed. Die bedoeling kan de hond echter niet raden.

Het is voor een hond heel belangrijk dat hij kan voorspellen wat er gaat gebeuren. Als jij je wandelschoenen aantrekt en je sleutels pakt weet de hond dat jullie gaan wandelen. Hij gaat steeds vroeger voorspellen wat er gaat gebeuren. Eerst gaat hij blij bij de deur staan als hij je sleutels in het slot hoort, dan als hij je voetstappen hoort op het tuinpad, dan als hij je auto hoort aankomen en de meeste honden worden al onrustig als het tijdstip van de dag nadert waarop de baas meestal thuis komt.

Wat ook heel belangrijk voor een hond is, is dat hij invloed kan uitoefenen op zijn omgeving. Als een hond graag naar buiten wil omdat hij hoge nood heeft, zal hij met een vragende blik bij de deur gaan staan of met zijn riem aan komen lopen. Als hij vindt dat het etenstijd is, gaat hij bij zijn voerbak zitten. Hij wil zijn nest kunnen schoonhouden, pups van twee weken oud kruipen al weg van de plek waar ze slapen om zich te ontlasten. De hond wil zijn territorium vrij kunnen houden van indringers.

Juist in onze drukke, hedendaagse samenleving, gaan we nog wel eens voorbij aan wat een hond nodig heeft. Voldoende beweging krijgen als de eigenaar een (te) drukke dag heeft bijvoorbeeld. Als langdurig niet aan één of meerdere van de levensbehoeften van de hond wordt voldaan, heeft hij geen goed leven en kan behoorlijk gestresst raken. Als eigenaar kun je dat merken doordat de hond niet lekker in zijn vel zit of doordat hij ongewenst gedrag gaat tonen: blaffen, slopen, niet luisteren of agressie bijvoorbeeld, of de hond kan ziek worden. Om een hond een goed leven te bieden, moet voldaan worden aan zijn behoeften. Door te begrijpen waar een hond op een bepaald moment behoefte aan heeft, ga je snappen waarom hij bepaald gedrag toont.

§ 3.2 Opvoeding versus training

Opvoeden is iets anders dan trainen. Bij trainen (bijvoorbeeld op de hondenschool) ga je stapsgewijs op een positieve manier de hond oefeningen aanleren die je zowel in het dagelijks leven als bij training gebruikt. Voor ieder stukje van een oefening dat de hond goed uitvoert wordt hij beloond en op die manier kom je tot het gewenste

resultaat. Je leert de hond dus bepaald gedrag te vertonen wanneer je daar om vraagt.

Opvoeden daarentegen heeft te maken met de sociale regels, het functioneren van de hond in onze drukke maatschappij. Dit geldt zowel voor honden als voor mensen. Je kan een kind op school leren lezen en schrijven. Dan praat je over opleiding, maar als het kind vervolgens allerlei schuttingwoorden op het behang gaat schrijven, komt het aspect opvoeding aan de orde. Je zal het kind kenbaar moeten maken dat sommige dingen wel en andere dingen niet door de beugel kunnen.

Hetzelfde geldt voor honden. Opvoeden is dus het stellen van grenzen. Dit mag wel en dat mag niet. Om die grenzen te ontdekken, zullen honden ze veelal eerst een keer overschrijden. Dat is het moment waarop de hond kenbaar moet worden gemaakt waar nou exact de grenzen liggen.

Het is bij de opvoeding heel belangrijk dat dit consequent gebeurt. Als de hond vandaag niet op de bank mag springen omdat hij modderpoten heeft, mag hij dat morgen ook niet als het wel mooi weer is. Hoe duidelijker en consequenter je jouw hond de huisregels bijbrengt, des te sneller hij ze zal leren respecteren. Het is dus van belang dat alle huisgenoten de regels en commando's eenduidig kennen en toepassen. Wanneer we roepen: "eraf" om de hond van de bank af te krijgen, gebruikt iedereen ditzelfde commando altijd.

Een aantal opvoedingsregels die maken dat je hond overal een welkome gast wordt:

1. Jij begint, beëindigt en bepaalt de handeling, zoals spel of aanhalen. Je geeft een commando en bepaalt wanneer de hond dit commando weer mag opheffen. Je begint met borstelen en bepaalt wanneer jij ermee stopt en dat is dus niet wanneer de hond het beu is. Wanneer je stopt met spelen houd je het speeltje in je bezit. Veel honden richten hun baas perfect af. De hond komt met een speeltje en de baas gooit deze braaf weg tot de hond er genoeg van heeft. Hetzelfde geldt voor aaien, de hond begint met b.v. neus duwen, de baas aait etc. Je kunt de hond bijvoorbeeld wel eerst een commando voor je uit laten voeren en dan als beloning met hem spelen of hem aaien. Maar jij bent degene die er mee stopt, dus niet wanneer de hond het genoeg vindt.
2. Doe elke dag appèloefeningen met de hond zowel binnen als buiten. Zit, af, blijf, hier en natuurlijk ook het (tijdig) vrijgeven. Deze oefeningetjes hoeven maar heel kort te duren, zo'n 5 tot 10 minuten per sessie, afhankelijk van de leeftijd van de hond. Lijn je hond niet elke keer aan als je hem bij je roept. Doe de ene keer een spelletje, de andere keer krijgt hij een snoepje als hij meteen komt en soms lijn je hem even aan voor 5 minuutjes. Lijn hem ook niet altijd op dezelfde plek aan. De hond leert al snel dat als hij op die plek bij je komt het uit is met de pret en zal daar dan niet meer willen komen.
3. Tijdens een wandeling bepaal jij het tempo en de route. Je wilt graag dat de hond met jou meeloopt en niet andersom. Jij bepaalt dus waar jullie heen gaan en hoe

snel jullie lopen. Zodra de hond trekt sta je óf stil óf je loopt in de tegenovergestelde richting van waar de hond je heen probeert te trekken. Je gaat pas weer lopen als er een boogje in de lijn hangt, dus de spanning er af is. De hond leert dan al gauw dat hij het snelste komt waar hij heen wil als hij niet trekt. Je moet hierbij natuurlijk wel super consequent zijn en niet omdat je zelf haast hebt de hond je deze keer maar even wel naar het uitlaatveldje laten trekken. Iedere keer dat je je hond toestaat aan de lijn te trekken, moet je weer helemaal terug bij af beginnen en dat is zonde van je energie.

4. Laat de hond niet tegen je opspringen. Geef de hond alleen aandacht als hij met zijn vier poten op de grond is. Als hij springt word jij een lantaarnpaal. Je duwt hem niet weg, de wapperende handen kunnen er voor de hond uitzien alsof je meedoet met het spel. Je draait je om, je kijkt hem niet aan, zegt niks en houd je armen strak langs je lijf of legt ze in je nek buiten zijn bereik en negeert hem volledig, als het thuis gebeurt kun je zelfs naar een andere kamer gaan. Maar zodra hij met vier poten op de grond staat of zit geef je hem overvloedig aandacht. Timing is essentieel hierbij.
5. Laat de hond niet op jou of je kinderen of bezoek "rijden" of pogingen daartoe ondernemen. Met name jonge reuen in de puberteit kunnen sterke behoefte hebben hun ontwakende seksuele gevoelens bot te vieren. Vraag indien nodig tips aan je instructeur.
6. Als de hond op je bed, bank, stoel of schoot ligt en protesteert als je hem eraf wilt hebben, ga dan niet op dat moment de strijd aan, maar probeer hem eraf te lokken met een snoepje of speeltje. Vervolgens voorkom je dat hij voorlopig nog een dergelijke hoge positie inneemt. Dit kan op verschillende manieren. Houd de slaapkamerdeur dicht zodat hij niet op je

bed kan springen. Als hij op stoel of bank wil springen zeg je duidelijk en streng "nee" en beloont hem als hij vervolgens netjes op de grond blijft. Let wel op dat de hond een rustige en veilige plek voor zichzelf heeft waar niemand hem kan of mag storen. Deze plek moet wel voldoende overzicht over de (huis)kamer bieden, dus stop zijn mand niet ergens in een duister hoekje, de hond maakt graag deel uit van het gezin. Dit is niet een plek waar je hem naartoe stuurt voor straf, maar wel

een plek waar hij ongestoord kan liggen en slapen en waar eventueel zijn speelgoed ligt.

7. Opdringerig gedrag zoals poten geven, snuit duwen, piepen, blaffen kun je beter negeren dan eraan toe te geven. Vraag je wel eens af of je hond wel genoeg afleiding en uitdaging in zijn leven heeft. Jij leest de krant, kijkt TV, gaat naar je werk, hebt hobby's of sporten en je praat met mensen om je zinnen te verzetten. Je hond is volledig afhankelijk van jou om zijn leven een beetje interessant te maken. Alleen maar iedere dag een paar keer per dag hetzelfde blokje om en zijn bak eten staat voor hem klaar is voor een hond eigenlijk onvoldoende. Ga zijn eten eens verstoppen in allerlei voorwerpen, bijvoorbeeld een eierdoos of toiletrolletjes of een oude wasmand met propjes papier zodat hij er wat voor moet doen. Geef hem een taakje, zoals dingen voor je oppakken, de deur dicht duwen, zijn eigen speelgoed opbergen.
8. Laat de hond nooit alleen met (kleine) kinderen. Zie verder § 3.6 Kind en Hond.
9. Geef de hond niet zo maar gedachteloos een commando zonder op te letten of hij dit wel uitvoert. Enkele oefeningen die elke hond moet beheersen om in onze maatschappij als niet storend te worden ervaren zijn: zitten, liggen, blijven, komen op bevel en zonder trekken aan de lijn meelopen.
10. Door het komen naar de baas een prettige gebeurtenis te laten worden, zal hij ook komen als je hem roept. Maak het leuk (spelletje, lekkers) en laat je niet verleiden boos te worden als het langer gaat duren dan gepland. Ook al heeft hij het bloed onder je nagels vandaan gehaald, dan nog blijf je vrolijk en beloon je de hond voor het komen! Wanneer de hond gestraft wordt als hij uiteindelijk toch komt, leren we hem dat komen niet leuk is en zal hij dit steeds minder goed gaan doen. Wanneer de hond echt niet wil komen, kunnen we ook hard de andere kant oprennen. De hond ziet ons vertrekken en kiest uiteindelijk eieren voor zijn geld en komt ons achterna. We kunnen ons ook verstoppen, zodat de hond ons moet zoeken en ons in de gaten zal gaan houden.

§ 3.3 Zelfbeheersing

Een hond heeft, net als een kind, regels en structuur nodig om zich veilig te voelen, om te weten wat we van hem verwachten en om rust te vinden. De motivatie die er achter zit en de manier waarop wij onze honden die regels het beste kunnen leren is veranderd. Het eerst door de deur was vroeger; de hond wil de baas zijn. Nu is het; hij wil graag naar buiten, ongeacht wat of wie er in de weg staat. Door je hond te leren even te wachten leer je hem zelfbeheersing, en je leert hem omgaan met de kleine frustraties die daarbij horen. Met andere woorden, je leert je hond een prettige hond te worden die weet wat de huisregels zijn en daarmee om kan gaan.

Zelfbeheersing is het allerbelangrijkste wat je je hond kunt leren. Als je hond standaard wacht op jouw aanwijzingen en niet zo maar zonder “nadenken” zich overal op stort, dan heb je enorm veel controle over zijn gedrag. Het fijne is dat zijn gedrag

echter ook beheerst is als je niet in de buurt bent, want hij is ZELFbeheerst. Dit moet hij natuurlijk wel aangeleerd hebben. Waarom? In de dagelijkse omgang met de hond zijn er diverse situaties waarin zelfbeheersing van de hond dus heel fijn of zelfs levensreddend is. Het is fijn als je hond niet zomaar op elk persoon dat je tegenkomt afstormt. Het is fijn als je je bord met eten op tafel zet en je loopt nog even naar de keuken, dat je eten onaangeroerd op je bord ligt als je terug komt. Het is levensreddend als je hond niet naar buiten stormt als iemand de deur niet goed dicht doet. Een hond die netjes opgevoed is, die heeft een leuker leven, want hij kan vaker mee met de baas.

Het aanleren van zelfbeheersing gebeurt zonder druk of correcties, want dan is het opgelegd of afgedwongen en geen zelfbeheersing. Je laat in de aanleerfase je hond zo veel mogelijk zelf uitzoeken welk gedrag hem het meest oplevert. In sommige situaties kan het handig zijn om eerst datgene wat de hond graag wil weg te halen en pas weer in beeld te brengen als de hond zelfbeheersing laat zien. Overigens kan een hond geen zelfbeheersing leren als zijn baas niet zelf beheerst is. Geduld en rust zijn onontbeerlijk. Zolang de hond nog weinig zelfbeheersing heeft, zul je hem moeten begrenzen om te voorkomen dat hij krijgt wat hij wil. Je houdt hem dus bijvoorbeeld aan de lijn bij het door de deur heen gaan, autodeur open doen, begroeten van bezoek e.d.

Vraag om medewerking, niet om onderwerping. Beschouw het werken met je hond alsof je werkt met een vriend. Vermijd dat er een machtsstrijd ontstaat, door van je hond meer te vragen dan hij op dat moment aankan. Bijvoorbeeld wanneer je hond echt opgewonden is, zal hij niet kunnen of willen gaan liggen, maar wel bereid zijn om rustig te gaan zitten, wanneer je het hem vraagt. Sluit een compromis en wees redelijk. De meeste machtsstrijd tussen een hond en zijn baas ontstaat doordat de baas probeert de hond te overheersen, in plaats van een oplossing te zoeken die acceptabel is zowel voor de baas als voor de hond.

Beweeg langzaam en praat rustig. Een hond die erg opgewonden is heeft kalmte en een rustige aanpak nodig. Een algemene fout die mensen maken is snel bewegen, de lijn of halsband vastgrijpen, hun stem verheffen en praten met korte, scherpe klanken. Vanuit het oogpunt van de hond lijkt de eigenaar even opgewonden als hij. In plaats van de hond te kalmeren versterkt dit zijn opwindings. Door langzaam te bewegen en rustig te praten geeft de eigenaar zijn hond een duidelijke boodschap, namelijk dat hij niet opgewonden is en de situatie beheerst.

Een aantal voorbeelden van zelfbeheersingsoefeningen:

- Voor het wandelen
Dit begint al bij het om doen van de halsband. Honden zijn vaak zó enthousiast als ze naar buiten mogen, dat ze geen seconde op één plek kunnen blijven, wat het omdoen van de halsband behoorlijk lastig maakt. Leer de hond rustig te zitten tot

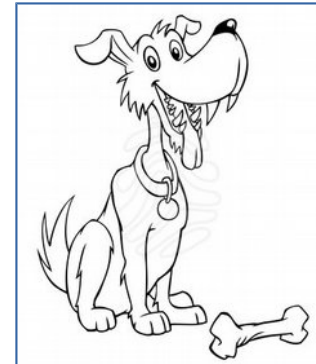
hij zijn halsband om heeft en eerder gaan jullie niet naar buiten. Vervolgens ga je eerst zelf door de deur en dan pas de hond. Dit heeft als voordelen dat je zelf kunt zien wat er zich buiten afspeelt voordat de hond naar buiten komt en het voorkomt dat je door je hond de straat op wordt gesleurd.

- Tijdens de wandeling

Je laat je niet voortslepen door je hond, jij bepaalt richting en tempo van de wandeling. Je blijft dus stil staan tot de lijn in een boogje hangt en eerder komt de hond niet waar hij naartoe wil.

- Bij het neerzetten van de voerbak

Het is niet prettig als je hond naar de voerbak springt op het moment dat jij die wilt neerzetten. Dat kan zo een neusbleedure opleveren, bij jou wel te verstaan. Leer de hond dus rustig te zitten terwijl je de voerbak neerzet en pas te gaan eten als hij daar toestemming voor heeft gekregen. Je hond leert in de aanleerfase met de juiste stappen, dat rustig gedrag (wat hij geheel uit zichzelf aanbiedt) hem veruit het meeste oplevert. Hij leert heel snel dat als hij de juiste keuze maakt, de voerbak op de

grond gezet wordt en dat hij na toestemming zijn beloning mag pakken. Als hij niet de juiste keuze maakt, krijgt hij zijn voer dus nog niet

- Als er bezoek komt

Leer de hond dat hij wel aandacht krijgt als hij met vier poten op de grond blijft maar niet als hij tegen mensen op springt. Daarvoor moet het bezoek natuurlijk wel wat instructie hebben gekregen. Als de hond tegen hen opspringt negeren ze de hond volkomen, maar zodra hij weer met vier poten op de grond staat, begroeten ze hem uitgebreid. Als je het bezoek niet hebt kunnen instrueren, houd je de hond aan de lijn in de aanleerfase, zodat je fysiek kunt voorkomen dat hij in de fout gaat.

§ 3.4 De hond in ons dagelijks leven

Een eigen plaats in huis

In ons huis dient de hond een eigen vaste plaats te hebben. De plaats moet voor de hond een veilige plaats zijn, zodat hij zich hier op zijn gemak voelt. Wanneer het druk is in huis en de hond trekt zich terug op zijn plaats, mag hij hier niet gestoord worden! Ook niet door de kinderen, die de hond zo graag (goed bedoeld) willen knuffelen. De hond niet (laten) storen als hij ligt te slapen! We sturen de hond nooit voor straf naar zijn plaats en op de plaats wordt de hond nooit bestraft. Wel moeten we voorkomen dat de hond zijn plaats als zijn territorium beschouwt en hem als zodanig ook gaat verdedigen. Gromt de hond, laat hem met rust op zijn plaats, roep hem eventueel naar je toe als je iets van hem wilt.

Visite

Wanneer er visite komt, sluiten we de hond niet op. De hond maakt deel uit van onze roedel en roedelgenoten worden nooit afgezonderd. We leren de hond zich wel gedragen, wanneer er visite komt en is. De visite stelt het meestal niet op prijs wanneer de hond tegen hen opspringt. Het heeft echter weinig zin de hond corrigerend toe te spreken, terwijl de visite de hond aanhaalt. Het aanhalen is een beloning en weegt zwaarder dat ons corrigeren. Spreek met de visite duidelijk af wat je van hen verwacht, wanneer de hond tegen hen opspringt en waarom. Verder is het storend gedrag zoals piepen, janken, zeuren, blaffen, grommen uit den boze. Bestraf dit met een "genoeg" "ophouden" commando en beloon de hond als deze het goede gedrag vertoont. Stuur de hond daarna, niet als straf naar zijn plaats. Geef hem op de plaats eventueel iets wat het aantrekkelijk maakt om op de plaats te blijven. Pas op ons commando mag de hond weer van zijn plaats komen.

Wanneer de hond van iets schrikt, of ergens bang voor is
Het is verstandig om de hond niet actief te gaan troosten wanneer deze ergens van schrikt of ergens bang voor is. De hond ziet dit namelijk als bevestiging dat er inderdaad iets was om bang voor te zijn en zal in soortgelijke situaties weer en steeds sneller reageren met schrik of angst. Je kunt wel steun bieden door een kalmerende hand op hem te leggen of hem rustig te masseren en hem tegen je aan te laten zitten of liggen.

Wanneer de hond gromt

Wanneer de hond gromt, bestraf dan niet het grommen, want dan doe je niets aan de onderliggende emotie die het grommen veroorzaakt. Grommen is een waarschuwings-signaal. Wanneer je een hond verbiedt te grommen is het net alsof je de batterij uit je brandmelder haalt. Je krijgt dan geen waarschuwing voor het vuurtje wat binnen in de hond aangewakkerd wordt. Je kunt dan een hond kweken die bijt zonder te waarschuwen. Zoek dus uit waaróm de hond gromt en doe daar wat aan. Grommen volgt vaak op al een hele serie eerdere signalen dat de hond het niet naar zijn zin heeft zoals verstrakken, oogwit laten zien, aanstaren en lip optrekken. Als je goed op je hond let heb je dus ruim voldoende tijd om hem af te leiden of uit de situatie te halen.

Alleen thuis blijven

Honden zijn sociale dieren en willen dus het liefste altijd bij hun familie zijn. Het is alleen in onze maatschappij niet altijd mogelijk om de hond overal mee naartoe te nemen en hij zal dus moeten leren alleen thuis te blijven. Dit moet de hond wel geleerd worden, hij moet erop leren vertrouwen dat je altijd weer terug zult komen. Als je hier te weinig aandacht aan besteedt, heb je kans dat de hond gaat blaffen of

janken, dingen in huis gaat slopen of onzindelijk wordt als je weg bent. Als je een nieuwe pup of volwassen hond hebt, begin dan al snel nadat hij in huis gekomen is met oefenen. Zelfs als een volwassen hond in zijn vorige tehuis wel goed alleen kon zijn, brengt een nieuwe omgeving toch stress met zich mee. Bouw het alleen blijven dus heel langzaam op.

Veel mensen nemen twee weken vrij als ze een nieuwe pup of hond hebben en blijven in die tijd

continu bij de hond. Na twee weken moeten ze weer naar het werk en dan moet de hond ineens een hele tijd alleen blijven. Logisch dat dat scheidingsverdriet met zich meebrengt. Ga dus direct vanaf de tweede dag dat hij in huis is al eens even een paar minuutjes de deur uit (of alleen even naar een andere kamer dan waar de hond is) en bouw de tijdsduur langzaam op, maar kom tussendoor ook af en toe eens snel terug. Zorg dat de hond goed gewandeld of gespeeld heeft zodat hij moe is en geef hem op het moment dat je de deur uitgaat speelgoed waar hij lekker op kan kauwen of even mee bezig kan zijn zoals een voerbal of een gevulde Kong. Zorg er wel voor dat dit veilig speelgoed is en dat ze er geen stukjes vanaf kunnen kauwen waar ze in kunnen stikken. Maak geen enorme rituelen bij het vertrek en bij terugkomst. Doe alsof het de normaalste zaak van de wereld is dat je af en toe weg gaat.

Kom op tijd terug en laat de hond niet langer alleen dan hij aan kan. Je kunt dus niet ineens lekker gaan winkelen als je in de training pas bij 10 minuten alleen was. Regel dan een oppas. Ben je toch iets te lang weg gebleven en blaft of jankt hij of krabt aan de deur bij je terugkomst, ga dan niet naar binnen op het moment dat hij dat doet. Daarmee zou hij succes hebben met zijn gedrag en het voortaan altijd gaan doen. Wacht dus met naar binnen gaan tot hij even stil is. Bestraf hem nooit voor dit gedrag, want het komt voort uit zijn angst om alleen te zijn. Als je dit gaat bestraffen, wordt hij alleen nog maar nerveuzer en wordt het erger.

Honden kunnen om verschillende redenen bang worden om alleen te zijn:

- Het is nooit goed aangeleerd.
- De hond moet te lang alleen blijven en gaat zich vervelen.
- De hond heeft door een periode van bijvoorbeeld vakantie, ziekte of werkloosheid van de eigenaar een tijd niet alleen thuis hoeven blijven en het is na die periode niet opnieuw rustig opgebouwd.

- De hond heeft iets engs of vervelends meegemaakt toen hij alleen was, bijvoorbeeld onweer of een inbraak.
- Er is een verandering in het gezin, bijvoorbeeld een scheiding, overlijden, kinderen uit huis gegaan, hond herplaatst of een verhuizing.
- Fysieke oorzaken, bijvoorbeeld blaasontsteking waardoor de hond zijn plas niet zo lang op kan houden of andere ziekte waardoor hij zich ellendig voelt.
- Oudere honden kunnen aan dementie gaan lijden en daardoor zich onzeker gaan voelen, vooral als ze alleen thuis zijn.

§ 3.5 Hond en Kind

Kinderen en honden kunnen elkaars beste vrienden zijn. En inmiddels zijn er ook wetenschappelijke studies die laten zien dat het hebben van, en zorgen voor een huisdier heel goed is voor de ontwikkeling van een kind. Maar... kinderen zijn ook vaak het slachtoffer van hondenbeten. Kinderen zijn vaak zo dol op honden dat ze precies de dingen doen die een hond niet echt prettig vindt: plotseling aaien, om zijn nek hangen of aan zijn staart trekken.

Er zijn veel filmpjes op Facebook waarin je kinderen van alles met honden ziet doen en als je de hond goed observeert geeft deze massa's stresssignalen af die kennelijk door de filmende ouder, maar zéker door het kind niet worden waargenomen. Op onderstaande plaatjes zijn heel duidelijk de verschillende stresssignalen (zie § 1.3) te zien die de hond afgeeft. We nemen voor het gemak maar even aan dat degenen die deze foto's hebben genomen niet de intentie hadden om het kind zo in gevaar te brengen of de hond zo te kwellen.

*Op de bovenste twee foto's zien we dat de hond zijn oogwit laat zien en tongelt.
Op de derde foto hijgt de hond en op alle foto's zijn de pupillen verwijd en liggen de oren in de nek.
Op de vierde foto kijkt de hond weg en hijgt.*

Kinderen onder de 12 jaar kunnen de stress- en waarschuwingssignalen van honden logischerwijs niet waarnemen of niet op waarde schatten en gaan daarbij dus met hun natuurlijke onberekenbare gedrag over de grenzen van de hond heen. Deze zal het kind dan corrigeren met alle gevolgen van dien en het lijkt dan dat de hond zomaar ineens gebeten heeft. Vanuit het oogpunt van de hond heeft hij dan al heel lang waarschuwingen afgegeven, sterker nog, de meeste honden hebben veel meer geduld met kinderen dan ze ooit met volwassenen zouden hebben.

Zorg dat de hond het kind leuk vindt. Als je de hond aandacht of iets lekkers geeft in de nabijheid van het kind zal hij een positief verband leggen tussen "kind" en "leuk". Met een paar regels voor een goede omgang tussen hond en kind kunnen ze toch veel plezier aan elkaar beleven.

De Tien Gouden Regels

1. Niet de hond omhelzen. De hond kan zich gevangen voelen en zich willen verdedigen.
2. Eerst vragen voor je een hond aait. Niet alle honden vinden aaien prettig. De juiste volgorde bij het aaien van een hond is:
  - a. Eerst aan je eigen vader of moeder vragen.
  - b. Dan aan de baas van de hond vragen.
  - c. Als het kind van allebei mag aaien, mag het kind rustig een hand uitsteken en kijken of de hond naar het kind toekomt. Zo nee, dan heeft hij er geen zin in en moet het kind de hond met rust laten.
3. Niet op een hond af rennen, en ook niet voor een hond wegrennen. In het eerste geval kan de hond zich bedreigd voelen. In het tweede geval kan hij de achtervolging inzetten, vaak als spel, maar het kind kan daar bang van worden.
4. Niet de hond aanstaren. Aanstaren kan voor een hond een uitdaging of bedreiging zijn.
5. Niet onder de hond gaan liggen, en uiteraard ook niet op de hond. Als het kind onder de hond ligt, kan de hond zich de baas voelen, en bovendien is het gezicht van het kind dan erg dicht bij zijn tanden. Als het kind op de hond gaat liggen, kan dit de hond pijn doen en kan hij zich verdedigen.
6. Laat de hond met rust als hij eet of slaapt. Laat kinderen bij de voerbak en de kluifjes van de hond vandaan blijven, hij kan ze willen verdedigen. Ook als hij slaapt mag het kind de hond niet storen, als hij wakker schrikt kan hij happen.
7. Niet in de mand of bench van de hond komen. Die plek is van de hond, hij moet zich daar veilig voelen en zich rustig kunnen terugtrekken.
8. De hond niet op zijn kop aaien, maar liever op borst of hals. Veel honden vinden aaien over de kop niet prettig, ze kunnen ervan schrikken en ze kunnen denken dat het kind de baas wil spelen.
9. Kinderen mogen geen trek- of stoeispelletjes doen met de hond. Daarbij gebruikt de hond zijn tanden en dat kan fout gaan. Bovendien merkt de hond snel dat hij sterker is dan het kind, waardoor hij de baas kan gaan spelen over het kind.
10. Een probleem met de hond moet het kind niet zelf willen oplossen. Leer het kind om dan de hulp van ouders in te roepen. In de ogen van de hond staat een kind onder hem in rang, als het kind de baas over hem speelt zal hij dat misschien niet accepteren.

Laat een kind de hond niet uitdagen of commanderen. Een jong kind is zowel psychisch als fysiek nog niet in staat de hond te kunnen controleren. Uitdagende wilde spelletjes kunnen snel leiden tot misverstanden met alle nare gevolgen van dien. U kunt uw kinderen wel met de hond laten spelen, bijvoorbeeld een zoekspelletje. Het kind mag een brokje of speeltje verstoppen wat de hond mag zoeken. Zorg wel altijd dat een volwassene het spel begeleid. Een jong kind is fysiek niet in staat om een hond de baas te kunnen zijn. Het kind mag de hond dus nooit alleen uitlaten en het wandelen op straat met de hond gebeurt alleen onder toezicht van een volwassene. Zelfs al is je eigen hond volledig betrouwbaar, buiten lopen ook

andere honden en er kunnen zich allerlei onverwachte situaties voordoen. Stel je voor dat jouw hond wordt aangevallen door een andere hond. Zelfs als je hond daardoor niet beschadigd raakt, kan dit een enorm traumatische ervaring zijn voor het kind dat zich verantwoordelijk voelde voor de hond.

Eén van de meest voorkomende situaties waarin beten voorkomen is wanneer het kind naar de hond toe kruipt. De hond heeft misschien geen of negatieve ervaringen met kinderen en geeft dus een waarschuwend gegrom af. Het kind begrijpt deze gedragskenmerken niet (kunnen we ook niet van hem verlangen). Het kind van deze tijd is opgegroeid met allerlei speeltjes waar geluid uit komt en vindt dit dus vaak spannend, gaat verder naar de hond toe, zit met z'n kleine vingertjes overal aan (neus/oren/ogen) de hond bijt, is dus vals en moet weg! In zo'n situatie is de hond helemaal niet vals! De communicatie tussen het kind en de hond is alleen niet duidelijk.

Laat kleine kinderen NOOIT - NOOIT - NOOIT alleen met een hond, ook niet je eigen lieve lobbies. Wanneer het mis gaat is dit altijd de schuld van de ouders, want die hadden er op toe moeten zien dat het niet gebeuren kon. Ongelukken kunnen voorkomen worden. Zeg nooit: "Mijn hond doet zoiets niet", want het hoeft de schuld van de hond ook helemaal niet te zijn. En zeg nou ook niet: "Zoiets doet mijn kind niet", want vaak hoeft het niet bewust te gaan. Neem nou het volgende voorbeeld: het kind wil op de bank, de hond ligt ervoor en het kind gebruikt de hond als opstapje. Echter hierbij staat het kind op een voor de hond gevoelige plek. De hond bijt! Je had dit kunnen voorkomen wanneer je er maar bij geweest was.

§ 3.6 Andere Honden (binnen en buiten gezin)

Het was vroeger gebruikelijk om honden onderling "het zelf te laten uitzoeken" en dat is nog steeds een advies wat je regelmatig van andere hondenbezitters zal horen. Maar stel je eens voor dat er een enorme reus van een vent schreeuwend en met zijn vuisten gebald hard op je af komt rennen. Ik denk niet dat jij dan rustig blijft staan en denkt, dat kan ik wel oplossen. Stel je nu eens je nog wat onzekere pup voor waar een onstuimige hond op af komt stormen, zelfs al is hij blij en wil "alleen maar spelen".

Verschillende rassen of typen honden spelen op heel verschillende manieren. Bijvoorbeeld een herder zal bij het spelen willen "herderen", de andere hond willen opdrijven en controleren. Een aantal rassen als jonge Labradors en de verschillende Staffords spelen heel fysiek en dat wordt lang niet door alle andere honden gewaardeerd. Je kunt dat vergelijken met dat de ene persoon graag harde, fysieke sporten beoefent en de andere veel liever een spelletje schaak of scrabble speelt. Deze personen zullen niet gemakkelijk een spelvorm vinden die ze allebei leuk vinden. Hetzelfde geldt voor honden, je hond hoeft echt niet met elke andere hond te willen spelen om toch heel sociaal te zijn.

Vroeger mocht je je hond niet in bescherming nemen tegen andere honden en het zal je nog steeds kwalijk worden genomen door de eigenaar van de andere hond als hij ziet dat jij je hond oppakt (klein hondje) of hun hond uit de weg gaat. Het getuigt echter in de ogen van jouw hond van goed leiderschap als hij erop kan vertrouwen dat je zijn veiligheid kunt garanderen. Natuurlijk betekent dit niet dat je je hondje voor iedere hond die je ziet optilt, ook kleine hondjes moeten veel ervaringen opdoen met andere honden. Maar het betekent wel dat jij bepaalt met welke andere hond jouw hond contact maakt en eventueel mag spelen. Bij pups is het zelfs veel verstandiger om ze met een uitgebalanceerde volwassen hond te laten omgaan dan met andere pups, die nog behoorlijk onhandig kunnen zijn in de hondentaal en onstuimig je pup ondersteboven kunnen lopen. De stabiele volwassen hond zal de pup corrigeren als hij te wild speelt en hem de juiste hondenetiquette kunnen bijbrengen.

Zorg dat de ervaringen die de jonge hond met andere honden opdoet overwegend positief zijn. Dat kan alleen als je zijn contacten met zorg voor hem uitkiest. Natuurlijk wordt je hond best wel eens ondersteboven gelopen door een andere hond, dat is echt geen probleem, maar bij correct spel liggen de honden om beurten boven en onder en is niet altijd dezelfde alleen maar de onderliggende partij. Hierdoor krijgt de ene hond alleen verliezerservaring en de andere hond alleen winnaarservaring, beiden zijn even gevaarlijk. De hond met verliezerservaring kan andere honden heel eng gaan vinden en een angstbijter worden. De hond met winnaarservaring kan gaan uitvallen naar andere honden en een vechtersbaas worden. Een winnaarservaring geeft een flinke stoot adrenaline in het lichaam van de winnende hond en dat kan al na een paar keer behoorlijk verslavend worden. Als je dus ziet dat jouw hond óf alleen maar boven óf alleen maar onder ligt en het eigenlijk niet leuk vindt in een spelsituatie, breek je het spel af en gaat uit de buurt van de andere hond. Honden binnen het gezin weten precies van elkaar wat voor wie het meest belangrijk is en houden daar rekening mee. Bijvoorbeeld de ene hond vindt voer heel erg belangrijk en de andere honden in huis zullen het niet in hun hersens halen om van hem te proberen voer of kluijjes te stelen. De andere hond vindt zijn eigen speelgoed of jouw aandacht superbekrijgt en speelt daarbij dus de eerste viool. Er is dus ook hier niet één dominante roedelleider die alles als eerste krijgt, maar de hond die dat het meest belangrijk vindt en bereid is het met hand en tand te verdedigen.

§ 3.7 Spelen

Jonge dieren spelen om hun lichaam te leren kennen en te oefenen hun lichaam onder controle te krijgen, met name zaken die in hun volwassen leven het verschil tussen leven en dood zullen bepalen. Roofdieren oefenen allerlei jachtactiviteiten op elkaar zoals elkaar besluipen en bespringen, speelse nekbeten en natuurlijk rennen. Jonge prooidieren oefenen met name hoe ze zo snel mogelijk uit de buurt van een

roofdier kunnen komen en hoefdieren doen ook vechtspelletjes waarmee ze later hun harem bij elkaar moeten zien te winnen.

Een huishond blijft in zekere zin altijd jong, wij zorgen voor zijn natje en droogje, hebben de verantwoordelijkheid voor zijn veiligheid en huisvesting van hem overgenomen en wij bepalen hoe hij zijn leven leeft. Veel honden blijven dus hun hele leven graag spelen.

§ 3.7.1 Spel tussen mens en hond

Spelen met honden kan vele doelen dienen:

- spel verstevigt de band tussen baas en hond, het is een mooie manier van samenwerken.
- spel kan een bron van plezier zijn voor jou en je hond
- door middel van spel kan worden voorzien in de behoefte aan lichaamsbeweging van (jezelf en) de hond en in de behoefte om te jagen en te knagen
- spel voorkomt verveling en daaruit voortvloeiend probleemgedrag
- spel is een "uitlaatklep", opgebouwde spanningen kunnen worden afgereageerd
- als je hond eenmaal enthousiast is voor bepaalde spelletjes dan kun je dit spel gebruiken om de hond te stimuleren tot en te belonen voor gehoorzaamheid
- wanneer je hond onzeker of angstig is in bepaalde situaties, dan kun je hem deze onzekerheid laten overwinnen door in deze situaties gebruik te maken van spel (de hond moet dan wel echt gek zijn op het spelletje en de onzekerheid kan alleen stapje voor stapje overwonnen worden). Laat een onzekere hond het spel ook af en toe winnen. Overleg met je instructeur hoe je dat het beste kunt doen.
- wanneer je vaak (en verschillende) spelletjes speelt met je hond tijdens het wandelen dan helpt dit om de aandacht van je hond op jou gericht te houden

De spelregels van het spelen met de hond zijn als volgt:

- Jij bepaalt het begin en het eind van het spel. Natuurlijk kun je best met de hond gaan spelen als hij met een speeltje komt aanzetten, maar alleen als je er zelf echt ook zin in hebt. Zodra de hond gaat dwingen, zeuren, blaffen of springen omdat hij je tot spelen wil bewegen neger je hem. Komt de hond uit zichzelf iets naar je brengen, dan kun je dit natuurlijk goed gebruiken om het apport aan te leren. Ruil wat de hond heeft tegen een snoepje.
- Zorg dat jij zelf de controle houdt over het speeltje, als je het spel wilt beëindigen zeg je "los" of "genoeg" en bergt het speeltje op uit zicht van de hond. Zo houd je het speeltje super interessant voor de hond, omdat het niet altijd binnen zijn bereik ligt.
- Jij bepaalt hoe hard, waarmee en hoelang er gespeeld wordt. Speel niet met stokken, deze kunnen splinteren of verkeerd terecht komen en de hond zo ernstig verwonden.
- Laat kinderen geen trekspelletjes met de hond doen.

- Het speeltje voor op het trainingsveld:
  - Mag niet piepen, want dat kan de andere honden nieuwsgierig maken.
  - Moet makkelijk samen vast te houden zijn, bijvoorbeeld een fleece speeltouw.
  - Mag niet splinteren, er mogen geen scherpe randjes aan zitten, er mogen geen kleine stukjes vanaf kunnen komen.

Heel leuke spellen om met je hond te doen zijn allerlei zoekspelletjes. De hond zoekt daarbij naar lekkere brokjes of speelgoed op alle mogelijke manieren. Zoek maar eens op Internet of Facebook naar “Hersenspelletjes voor honden” of zelfgemaakte hondenpuzzels. Met een beetje creativiteit kun je het leven van je hond (en jezelf) enorm verrijken met materialen die iedereen in huis heeft. Overigens is hersenspelletjes behoorlijk vermoeiend voor honden, dus als je vanwege heel slecht weer een wat kleiner rondje buiten hebt gelopen, kun je zijn behoefte aan uitdaging wat aanvullen met een zoekspelletje. Er zijn ook allerlei kant en klare hondenspelletjes in de handel, maar daarvan kan de prijs vaak flink oplopen. Natuurlijk komen deze spelletjes niet in de plaats van de normale behoefte aan beweging buiten.

§ 3.7.2 Spel tussen honden

Spel is te herkennen aan de spelgedragingen: rolwisselingen, overdreven bewegingen, spelboog, spelgezicht met opzij gerichte speloren, open bek zonder tanden en een brede kwispel. Sommige honden laten tijdens spel een spelgrom horen.

Bij leuk spel is er een balans tussen de honden (rolwisselingen) en is het gedrag minder gericht (overdreven bewegingen) dan wanneer het een serieuze aangelegenheid zou betreffen. Bij rennen zie je bijvoorbeeld dat de voorste hond contact houdt met de hond die volgt, door omkijken, inhouden, etc. Als de voorste hond alleen maar probeert te vluchten en te ontkomen, is het geen (leuk) spel. Hierbij zie je vaak een zeer lage houding bij de hond die ‘achtervolgd’ wordt. Deze hond loopt het risico dat hij echt de ‘haas’ wordt en dat de achtervolgende hond zijn spel laat omslaan in een daadwerkelijke achtervolging. Andere honden kunnen hierin meegaan waardoor een gevaarlijke ‘ganging up’ situatie ontstaat.

Bij worstelen zie je als het leuk is nu eens de ene hond boven, dan de andere. Als het niet leuk is, zie je langdurig een hond onder (meestal in een lage houding). Daarbij ontstaat een groot risico op (te veel) winnaar ervaring voor de bovenste hond en op verliezerervaring voor de onderste. Het eindresultaat moet een hond zijn die zelfvertrouwen en ontspannenheid laat zien bij andere honden, een goede fysieke ontwikkeling heeft doorgemaakt, een goed probleemoplossend vermogen heeft, een goed geoefende bijtrem heeft (dat wil zeggen: weten wanneer en hoe hard hij kan bijten zodat het door de andere hond nog steeds als spel wordt gezien) en ook nabij

andere honden goed contact houdt met zijn eigenaar en naar hem kijkt voor toestemming om wel of niet met een andere hond een interactie aan te gaan.

Wanneer de ene hond de ander uitdaagt tot spel volgt er, in de meeste gevallen, een vast ritueel.

1. De initiatiefnemer zakt door de voorpoten (de "spelbuiging") en zoekt oogcontact.

Hij zet daarbij een zogenaamd "spelgezicht" op, de oren zijn zijwaarts gedraaid, de bek is open of gesloten, maar er zijn in ieder geval geen tanden te zien. De staart kwispelt breed op de neutrale of iets lager dan neutrale hoogte voor deze hond. Deze is afwisselend hoog en laag.

2. Hierop volgt overdreven opspringen met open bek, dit gaat door tot de andere hond...

3... speels gaat najagen. De speels najagende hond heeft een neutrale staarthouding.

Vervolgens loopt het uit op een ...

4. ... schijngevecht, waarbij de honden elkaar

omdebeurt op de grond duwen. Let hierbij op de onderliggende hond. Deze probeert de andere hond met zijn achterpoten weg te duwen.

Hoofdstuk 4 GEZONDHEID VAN DE HOND

§ 4.1 De Gezonde Hond

Om een zieke hond te kunnen herkennen, zal je eerst een aantal normale waarden van de hond moeten weten. Alleen dan kan je een zieke hond van een gezonde hond onderscheiden. De volgende standaardwaardes helpen hierbij:

- Ademhalingsbewegingen: let daarbij op de snelheid en de manier van ademen. In rust is de frequentie ongeveer 10-30 keer per minuut, afhankelijk van ras en activiteit.
- Pols: 60-120 slagen per minuut, afhankelijk van ras en activiteit. Deze kan in beide liezen worden gevoeld, daar loopt namelijk een grote slagader. Verder kan je ook naar het hart voelen: links tussen de 4e en 6^e rib. Kleinere hondjes hebben vaak een hogere pols.
- Temperatuur: deze schommelt bij een gezonde hond tussen de 38° en 39° C. Meer dan 39° is koorts, minder dan 38° is ondertemperatuur. Het opmeten doen we als volgt: een met vaseline ingevette thermometer rectaal inbrengen (gewone 2 minuten, digitale 1 minuut). De temperatuur is onder andere afhankelijk van ras, leeftijd, activiteit en tijdstip van de dag. 's Morgens is de temperatuur het laagst en 's avonds het hoogst.

- Slijmvliezen: deze kunnen het best in de bek van de hond beoordeeld worden. In het algemeen zijn deze roze en vochtig zonder al te veel bloedingen of kapotte plekjes. Ook het oogslimvlies kan voor deze beoordeling gebruikt worden.
- Huid/vacht: afhankelijk van het type vacht dient deze glad aaneengesloten te zijn, glanzend en zonder al teveel schilfers. Een doffe, piekerige vacht is meestal afwijkend.
- Een hond die duidelijk kreupel loopt, heeft altijd pijn, zelfs al denk je alleen dat hij zich verstart heeft bij het spelen. In dit geval is het altijd handig om een bezoekje aan de dierenarts te brengen.

§ 4.2 Ziekte en preventie

Honden kunnen diverse ziektes oplopen. Hieronder volgen wat besmettelijke aandoeningen:

- Wormen: spoel-, lint- en haakwormen. Brijige diarree met mogelijk afvallen ondanks goed eten. Slechte vacht, dikke buik (vooral bij pups) en soms braken. In ontlasting en braaksel (spoelworm) zijn in erge besmettingsgevallen wormen te zien. Vlooiën kunnen lintwormen veroorzaken. De hond dient minimaal vier maal per jaar ontwormd te worden (volwassen dier). Voor pups en jonge honden dient dit frequenter te gebeuren. Bij voorkeur 10 dagen voor de enting ontwormen.
- Schimmel: doffe vacht met kale plekken die over het algemeen schilferen. Ook besmettelijk voor de mens.
- Schurftmijt: infectie met schurftmijten geeft rode bultjes, kale plekken en veel schilfering. Ook de eigenaar kan last hebben van jeukende bultjes.
- Oorschurftmijt: hierbij jeuken de oren en is er een overproductie van oorsmeer, waarbij de oren kunnen gaan stinken. Bij te late therapie kan oorontsteking ontstaan.

Niet besmettelijk maar wel gevaarlijk:

- Een temperatuur boven de 39,5 graden Celsius wordt gezien als koorts. Bij een hond die veel braakt en diarree heeft kan door uitdroging een ondertemperatuur ontstaan. Waarschuw bij koorts en ondertemperatuur altijd de dierenarts. Zorg ervoor dat de hond rustig blijft staan/liggen.
- Bij een maagtorsie draait letterlijk de maag om, waardoor bloedvaten worden afgekneld. De maag/buik zwelt op, de hond kan moeilijker ademen en zal sterven als er niet spoedig wordt ingegrepen. Honden met meer risico op een maagtorsie zijn met name grote(re) rassen met een diepe borstkas. Let op de volgende symptomen: de hond is rusteloos, probeert tevergeefs te braken, kwijlt veel, jankt, heeft een dikke buik en veel pijn. De hond verzwakt snel en moet direct met spoed worden geopereerd.

Wanneer kun je wel of niet met de hond komen trainen op de hondenschool?	
Is de hond voldoende ingeënt?	Ja? Dan mag hij komen trainen, anders niet. Kijk voor de juiste entingen en vaccineren op maat op de site van KC Gooi- en Eemland.
Heeft de hond koorts? Heeft de hond diarree? Hoest de hond? Heeft de hond pijn? Weet je dat je hond een voor andere honden besmettelijke aandoening heeft?	Ja? Dan mag de hond niet in de buurt komen van andere honden en dus absoluut niet naar de hondenschool! Je mag zelf wel naar de les komen kijken, maar laat de hond thuis.
Is de hond kreupel? Heeft de hond veel last van de warmte?	Ja? Dan mag de hond niet meedoen met de training, maar mag u wel komen kijken.
Is de hond loops?	Ja? Dan mag zij wel komen trainen, maar niet in de kantine komen. Geef wel even door aan de instructeur dat je hond loops is.

Nu volgt een opsomming van de parasieten die bij de hond kunnen voorkomen. We maken hier onderscheid tussen ecto-parasieten (deze leven uitwendig, dus op hun gastheer) en endo-parasieten (deze leven inwendig, dus in hun gastheer):

Ecto-parasieten

Vlooien

Vlooien kunnen vervelende problemen voor hun gastheer veroorzaken.

- jeuk; door over de huid heen te lopen irriteren ze, daarnaast veroorzaakt de prik (beet) van de vlo jeuk op die plek waar door de huid heen wordt geprikt.
- door het in de huid prikken en opzuigen van bloed kan dit bij jonge dieren leiden tot bloedarmoede.
- sommige honden zijn allergisch voor het speeksel van de vlo en reageren hierop met huidontstekingen, die weer erg veel jeuk veroorzaken.
- vlooien kunnen met lintwormen zijn besmet, die zij dan weer overbrengen op de gastheer.

Doordat de huizen tegenwoordig constant zijn verwarmd komen de vlooien het gehele jaar voor. Regelmatige bestrijding is dan ook noodzakelijk, ook al omdat de hond geen afweer opbouwt tegen de vlo. Er bestaan verschillende bestrijdingsmiddelen zoals vlooienbanden, -poeder, -spray, -shampoo. Voor een effectieve bestrijding dient ook de ligplaats van de hond en ons huis te worden meegenomen. Voor de beste bestrijdingsmethode raden wij aan de dierenarts te raadplegen.

Teken

Teken houden zich van het vroege voorjaar tot de late herfst en bij zachte winters zelfs het hele jaar door op in laag struikgewas, bomen en gras. Wanneer ze de hond opmerken laten ze zich vallen en graven hun kop in de huid om bloed op te kunnen zuigen. Ook de teek veroorzaakt jeuk en kan huidirritatie opwekken. Het is belangrijk de teek in zijn geheel te verwijderen. Achterblijvende kopdelen kunnen heftige huidontstekingen veroorzaken. In tegenstelling tot wat vroeger algemeen gebruikelijk was worden teken tegenwoordig niet meer verdoofd alvorens deze verwijderd worden. Het risico is namelijk groot dat de teek de inhoud van speekselklieren en darm in de bijtmond spuit, waardoor juist infectie kan ontstaan. Zorg er bij het verwijderen van de teek voor deze zo dicht mogelijk bij de huid vast te pakken, met de vingers of met een tekentang. Een tekentang is een soort pincet welke precies over de teek geplaatst kan worden. Trek de teek met een draaiende beweging voorzichtig uit de huid.

Mijten

Schurft is een algemene term voor besmetting met mijten. Sommige mijten zijn zeer klein en sommige besmettingen met schurft kunnen gemakkelijk op de hond/mens overgedragen worden. Over het algemeen moet de dierenarts de diagnose stellen en een behandeling inzetten.

Op reis

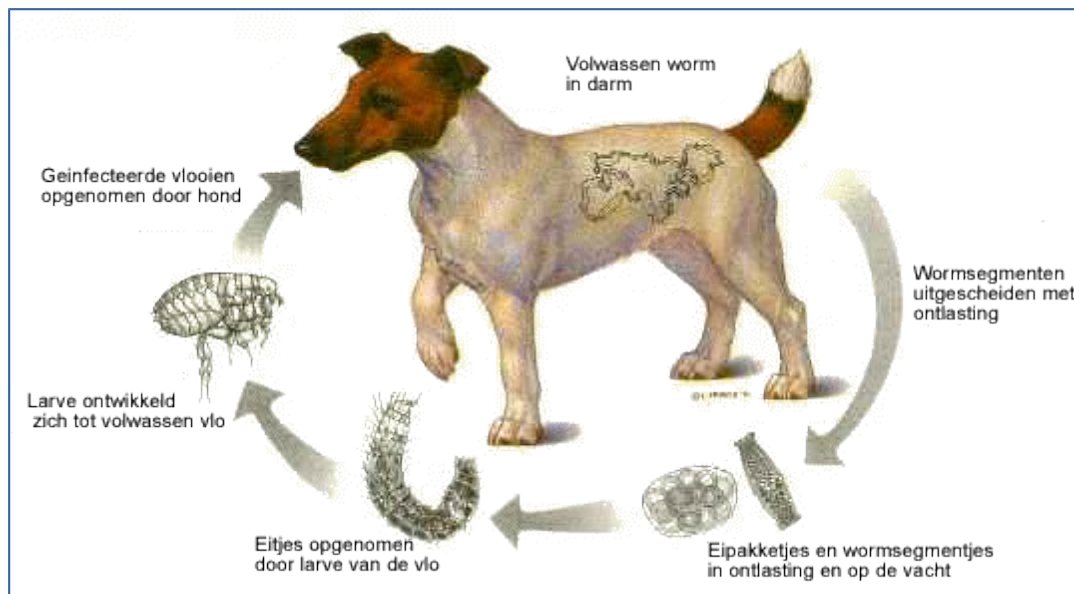
Wanneer we de hond meenemen naar het buitenland moeten we met een aantal dingen rekening houden. In de landen rondom de Middellandse Zee kunnen een aantal zeer ernstige ziekten worden overgebracht door parasieten. Dit zijn Babesiosis en Ehrlichiosis (door teken). De teken brengen door hun beet ziekteverwekkers over naar het bloed van de hond. De symptomen zijn hoge koorts, vermagering, lusteloosheid, bloed in de urine en geelzucht. Vertel je dierenarts altijd dat je hond rondom het Middellandse Zee gebied mee op vakantie is geweest. En zorg voor een goede preventie tegen teken.

Mocht je dus de hond mee willen nemen naar het buitenland raadpleeg dan altijd uw dierenarts, in ieder geval voor de Rabiës inenting, maar ook voor (eventuele) andere preventieve inentingen.

Endo-parasieten

lintworm

We kennen twee soorten lintwormen. De een wordt veroorzaakt met als tussengastheer de vlo. De andere wordt veroorzaakt door het eten van rauw vlees (rund, schaap e.d.) wat dan als tussengastheer dient. Deze laatste is ook de lintworm die mensen kunnen krijgen door het eten van rauw vlees. Beide kennen de zelfde ontwikkelingscyclus:

De achterste segmentjes van de lintworm, degene die door de hond uitgescheiden worden zitten ' vol met eitjes. We kunnen een besmetting met lintworm opmerken doordat er witte stukjes, rijstkorreltjes, in de ontlasting zitten of rondom de anus kleven. Wanneer de hond besmet is met lintworm zal hij vermageren, een doffe vacht krijgen en een slechte conditie. Het dier heeft honger en kan last hebben van krampen.

Spoelworm

Alle pups zijn besmet met spoelwormen. Deze krijgen ze van hun moeder mee via de placenta (moederkoek) of via de moedermelk. Ook hond en mens kan besmet worden met de spoelworm door het eten van, met dierlijke spoelwormen besmet voedsel. De eieren kunnen uitkomen en de larven beginnen dan een trektocht door het hele lichaam. Daarom is het belangrijk om regelmatig te ontwormen.

Vaccineren op maat

Normaal gesproken worden honden en katten elk jaar voor alle ziekten geënt. Er is inmiddels uit onderzoek gebleken dat de afweer tegen enkele ziekten veel langer duurt dan een jaar. Het is dan ook vaak niet nodig om elk jaar voor alle ziekten te enten. Aangezien de duur van de afweer niet voor alle ziekten gelijk is, is het verstandig de immuniteit (afweer) d.m.v. een bloedonderzoek (titeren) te bepalen voordat er opnieuw geënt wordt. Hierdoor wordt het immuunsysteem minimaal belast. Overleg met je dierenarts welk entschema voor jouw hond het beste is. Je moet het wel bij de aanvang van de cursus kunnen aantonen als je de hond vanwege een voldoende titer niet volledig hebt laten enten.

§ 4.3 Voor-en nadelen castratie (sterilisatie)

Het onvruchtbaar maken van de hond heet zowel bij de reu als bij de teef castratie omdat daarbij gebruikelijk is dat bij de hond alle voortplantingsorganen worden verwijderd. Sterilisatie is alleen het afbinden van de zaadleiters of eierstokken (zoals bij mensen wel gebeurt). De geslachtshormonen worden dan nog gewoon geproduceerd, zodat de teef nog steeds loops zou worden.

Er zijn verschillende voor- en nadelen aan het castreren van honden.

§ 4.3.1 Castratie van de teef

De leeftijd van de teef wanneer zij voor het eerst loops wordt verschilt sterk per hond, even als de tijd tussen de ene loopsheid en de daarop volgende. Gemiddeld is de teef met negen maanden voor de eerste keer loops. De meeste honden zullen ongeveer twee keer per jaar loops worden. Er zijn rassen die net als wilde hondachtige slechts een keer per jaar loops worden, terwijl sommige dwergrassen wel drie keer per jaar loops kunnen worden. Reeds vanaf de eerste loopsheid kan de teef worden gedekt en drachtig worden, dus let op!

De loopsheid begint als de hond bloed begint te verliezen. Let op: sommige honden houden zichzelf zeer schoon, het is dan lastig om te zien of ze echt al loops zijn of nog niet. Vaak merk je dit ook wel aan een gezwollen vulva. Twijfel je, dan kan je met een tissue of keukenpapiertje langs de vulva vegen. Je kunt eventueel aanwezig bloed nu beter ontdekken. Na gemiddeld negen stopt het bloeden. Maar let op: de eisprong volgt pas zo'n negen dagen na het stoppen van het bloeden. Laat je hond dus zeker drie weken lang aangeliend uit om een ongewenste dekking te voorkomen. Tijdens de (aanloop naar de) loopsheid kan je ook gedragsveranderingen bij je teef bemerken. Sommige teefjes worden wat lui, wat meer afgeleid, onrustig en humeuriger. Ook kan ze wat feller worden naar andere honden, en rond de eisprong is ze erg geïnteresseerd in reutjes. Ook na de loopsheid kunnen gedragsveranderingen nog even aanhouden. Sommige teefjes bereiden zich (ondanks een echte zwangerschap) voor op het krijgen van puppies door een nest aan te maken en allerlei knuffels naar hun nest toe te slepen. Dit gaat meestal vanzelf weer over.

Het is een fabeltje dat het beter is om je teef eerst een keer een nestje te laten krijgen voordat ze gecastreerd wordt. De beste leeftijd om een nest te krijgen is rond 2 á 3 jaar, wat inhoudt dat de teef al een aantal keer loops is geweest voordat ze aan een nestje kan beginnen. In die tijd kan ze dus per ongeluk gedekt worden en na elke loopsheid heeft de teef meer kans om melkkliertumoren, baarmoederontsteking of suikerziekte te krijgen. Als je je teef wilt laten castreren, wordt er aangeraden om dit te doen na de eerste of tweede loopsheid. Je geeft de hond dan de kans om zowel lichamelijk als geestelijk te zijn uitontwikkeld.

Castratie van de teef heeft enkele belangrijke voordelen:

- Geen last van loopsheid.
- Er kan geen ongewenste dekking plaatsvinden.
- Er kan geen baarmoederontsteking optreden.
- De kans op melkkliertumoren neemt bij de teef af.
- De kans op suikerziekte bij de teef neemt af.
- De hond krijgt geen last meer van schijnzwangerschap.

Waar voordelen zijn, zijn helaas ook nadelen.

- De teef zal geopereerd moeten worden. Iedere operatie heeft risico's.
- Verhoogde kans op incontinentie, vooral bij grotere honden.
- Vachtverandering, de teef kan meer en wolliger ondervacht krijgen.
- De hond kan zwaarder worden als je haar dieet niet aanpast.
- Teven kunnen snibbiger worden, met name tegen andere honden.

§ 4.3.1 Castratie van de reu

Voordelen

- De hond heeft minder kans op ontstekingen of goedaardige vergroting van de prostaat.
- Omdat de testikels worden weggehaald is er ook geen enkele kans meer om tumoren van de testikels te krijgen.
- De hond plast niet meer tegen alles aan om zijn territorium af te bakenen, hij doet grotere plassen in een keer.
- De hond kan minder fel worden tegenover andere reuen.
- De hond heeft minder interesse in loopse teven.
- De hond heeft minder de neiging om tegen iets of iemand op te rijden.
- De reu wordt onvruchtbaar, er kan dus geen ongewenste dekking meer plaatsvinden.

Nadelen

- De hond moet een operatie ondergaan en hiervoor onder narcose. Elke operatie brengt een risico met zich mee, het is echter heel klein.
- De vachtstructuur van de hond kan veranderen. Trimhonden als Terriers, Dashonden, Spaniëls en Retrievers kunnen ontrimbaar worden en grijzig verkleuren.
- De kans op overgewicht neemt toe wanneer je de hond zijn voer niet aanpast.
- De hond kan rustiger worden en zijn gedrag kan iets veranderen, dit zien veel eigenaren echter als een voordeel.
- Bij gecastreerde reuen komt kanker van de prostaat iets meer voor. Er zijn echter aanwijzingen dat de kanker niet ontstaat door het castreren, maar dat de

kankercellen die al bij de hond aanwezig waren makkelijker tot ontwikkeling komen. Dit is vooral bij oudere honden.

- Gecastreerde reuen zijn soms erg (seksueel) aantrekkelijk voor andere honden.
- Reuen die wat onzeker zijn, kunnen na de castratie angstig worden en zelfs (angst)agressie gaan vertonen.

Wanneer u twijfelt over het effect dat castratie op met name het gedrag van uw hond zal hebben, kunt u overwegen om de hond eerst chemisch te laten castreren door een chip te laten zetten. Chemische castratie werkt namelijk tijdelijk en de normale operatie kun je niet terugdraaien.

§ 4.4 Verzorging

Om onze hond gezond te houden moet deze worden verzorgd. Dit houdt niet alleen maar een wekelijkse borstel- of kambeurt in, nee er komt heus meer bij kijken om de hond goed te verzorgen. In deze paragraaf geven we een overzicht van alle aspecten van de verzorging. Natuurlijk hoort hier de vachtverzorging bij, maar dit is echter niet alles. Er volgt nu een beknopt overzicht van alle onderdelen van de hond die we zelf regelmatig kunnen controleren om de conditie van de hond op peil te houden er ervoor te zorgen dat de hond zich lekker in zijn vel voelt.

§ 4.4.1 Verzorging uiterlijk

Vachtverzorging

Redenen om de hond regelmatig te borstelen zijn:

- het verwijderen van dood haar, huidschilfers en vuil
- door de massage wordt de bloedsomloop in de huid bevorderd
- regelmatige verspreiding van het huidvet over de vacht en huid
- bij een lange vacht moet er voldoende lucht in worden geborsteld om verstikking van de huid te voorkomen.

We kennen verschillende vachtsoorten die elk een andere soort verzorging nodig hebben.

Kortharige vachten	Wekelijks borstelen met een rubberen borstel of een roskam. Eventueel nakammen met een fijne kam met botte punten.
Halflange vachten	Dagelijks tot wekelijks borstelen met een rubberen borstel of met een haren borstel. Daarna goed uitkammen met een middelgrove kam.
Ruwe en krullende vachten	Dagelijks borstelen met een haren borstel. Vervolgens uitkammen met een middelgrove of grove kam.
Lange vachten	Dagelijks tot wekelijks borstelen met een haren borstel of met een pennen borstel met afgeronden pennen. Vooral

	onder de oren, in de liezen en eoksels, de staart en in de broek kunnen klitten ontstaan. Deze voorzichtig ontwarren of met de vingers uit elkaar trekken. Daarna de gehele vacht met een grove kam doorkammen.
--	---

Let er altijd op dat de punten van borstels en kammen afgerond zijn om beschadigingen aan de huid te voorkomen. Sommige vachtsoorten moeten een aantal keren per jaar worden geplukt of getrimd. Wil je meer weten over de juiste verzorging van de vacht van je eigen hond, stap dan gerust een trimsalon binnen om een juist advies te vragen. Tevens kunnen ze je adviseren over het beste materiaal dat je moet gebruiken.

Naast het verzorgen van de vacht is het borstelen en kammen een uitstekende gelegenheid om een goede relatie met de hond op te bouwen. Hij moet toestaan dat hij wordt verzorgd en als baas ben je in staat de hond enkele opdrachten te geven zoals staan, af, plat, op je rug. Iedere keer dat de hond dit toe laat kan er beloond worden.

Het wassen van de hond is niet echt nodig, alleen als de hond door echte viezigheid heeft liggen rollen (uitwerpselen mens/hond) is het aan te raden de hond in bad te stoppen. Gebruik altijd een hondenshampoo om ervoor te zorgen dat de huid niet te veel wordt ontvet. Bij een ernstige vlooienbesmetting kan de hond eens goed met een antivlooienshampoo worden gewassen. Zorg ervoor dat de hond altijd weer goed droog is voor je hem uitlaat.

Ogen

Sommige honden kunnen regelmatig vieze ogen hebben, soms door aangeboren afwijkingen. Ogen maak je voorzichtig schoon met een watje of gaasje, gedrenkt in afgekoeld, gekookt water. Altijd van binnen naar buiten schoonmaken i.v.m. het derde ooglid van de hond. Ziet een oog er rood uit, komt er pussig vocht uit of traant een oog overmatig; altijd direct naar de dierenarts gaan.

Oren

Een gezond oor vraagt weinig onderhoud, regelmatig nakijken op ongerechtigheden is aan te raden. Denk maar aan de oorschurftmijt. Nooit met een wattenstokje in het oor van de hond gaan omdat er dan beschadigingen kunnen ontstaan. Bij sommige rassen groeit er haar in de gehoorgang dat moet worden verwijderd, om irritaties te voorkomen. Laat dit eerst voordoen door een ervaren trimster voordat je zelf gaan plukken of knippen.

Kenmerken dat er iets mis is met het oor (oorschurftmijt, ontsteking, vreemd voorwerp):

- schudden met de kop

- kop scheef houden
- krabben aan het oor
- schuren met de kop over de grond
- het oor stinkt

In deze gevallen is het raadzaam om altijd de dierenarts te raadplegen.

Gebit

Bij pups die wisselen moeten we er op letten dat de melktandjes niet blijven zitten als het blijvende element doorkomt. Dit kan scheefgroei van het blijvende gebit veroorzaken. Blijft het melkelement zitten, dan laten we deze door de dierenarts verwijderen. Het gebit van de volwassen hond moet regelmatig worden gecontroleerd op de vorming van tandsteen. Teveel tandsteen kan ontstekingen van het tandvlees veroorzaken. De hond stinkt dan uit zijn bek en op den duur kunnen tanden en kiezen gaan uitvallen. Meestal zal de dierenarts bij de jaarlijkse inenting dit even nakijken. Mocht het nodig zijn dan zal hij met een klein haakje het tandsteen verwijderen. Bij honden waar de vorming van tandsteen zeer ernstig is zal een jaarlijkse schoonmaakbeurt door de dierenarts noodzakelijk zijn. Zelf kunnen we de hond bv. buffelhuid, harde knoken, runderhoeftjes en botten geven om ervoor te zorgen dat de tanden worden schoon gekauwd. Bij de dierenarts en goede dierenspecialzaak zijn speciale hondentandpasta's verkrijgbaar. Deze smaken voor de hond erg aantrekkelijk. We kunnen de tanden met een zacht gaasje of een speciale hondentandenborstel poetsen.

Anaalklieren

Ieder hond heeft zijn eigen luchtje waaraan andere honden hem kunnen herkennen. Deze lucht wordt verspreid door een, door de anaalklieren uitgescheiden vocht. Aan weerszijde van de anus bevinden zich deze anaalklieren. Deze klieren kunnen geïrriteerd, ontstoken en/of verstopt raken. Wanneer dit het geval is zal de hond het zogenaamde "sleetje rijden" vertonen. VAAK bijt hij als gevolg van de jeuk, die ontstaat door bovenstaande problemen, zijn rug boven de staartaanzet kaal of stuk. De dierenarts of trimster kan je voordoen hoe je de anaalklieren zelf kunt leegdrukken zodat het probleem kan worden verholpen. Bij een ontsteking (duidelijk ruiken) altijd naar de dierenarts.

Voetzolen

Controleer regelmatig de voetzolen van de hond om er zeker van te zijn dat er geen kleine steentjes of andere onregelmatigheden tussen zitten. 's Winters is het van belang dat er bij sneeuw geen ijsklompjes gaan ontstaan tussen de voetzooltjes. De hond gaat dan mank lopen of hinken omdat hij er veel hinder van ondervindt. Zorg ervoor dat bij langharige rassen de haren tussen de zooltjes goed kort worden gehouden. Zijn er ijsklompjes ontstaan laat deze dan in je handen smelten.

Nagels

Als de hond staat moet er een briefkaart zonder moeite tussen zijn nagels en de grond geschoven kunnen worden. Bij een hond die veel op een harde ondergrond loopt zullen de nagels veel minder geknipt hoeven te worden dan bij een hond die alleen op zachte ondergrond loopt. Met een speciale nageltang kan je zelf de nagels afknippen, zorg er wel voor dat je nooit in het "leven" van de nagels knipt. Dit veroorzaakt pijn en een flinke bloeding. Vraag desnoods een keer aan iemand die het regelmatig doet (dierenarts, trimster, andere hondenbezitter) of die het een keer voor wil doen.

§ 4.4.2 Verzorging overig

Ingeven van medicijnen

Pillen, tabletten of capsules kunnen in een stukje worst worden verstoppt. Geef altijd drie stukjes worst; eerst een zonder, dan een met en de laatste ook zonder pil. Je kunt ook de bek van de hond openen, de pil achterop de tong leggen en de bek dichthouden tot de hond heeft geslikt. Poeders kun je het beste oplossen in water, dit in een spuit opzuigen in de vloeistof aan de zijkant van de bek tussen de lippen inspuiten. Bij een brakende hond geen medicijnen oraal (via de bek) ingeven, deze worden toch weer uitgespuugd.

Ontlasting

Controleer regelmatig of de dikte van de ontlasting normaal is en kijk deze af en toe na op wormen. Diarree kan verschillende oorzaken hebben:

- verkeerd eten
- na een strandwandeling (veel zout water gedronken)
- verandering van voer
- ziekte

Laat de hond een dag vasten, of kleine porties meerdere malen per dag voeren (v.b. kip en rijst) meestal krijg je de diarree dan onder controle. Lukt het hiermee niet, neem dan contact op met de dierenarts om te voorkomen dat de hond uitdroogt. Bij bloederige diarree altijd de dierenarts waarschuwen.

Algemeen ziektebeeld

Let op het gedrag van de hond, je bent dan ook in staat om afwijkend gedrag op te merken. Enkele voorbeelden zijn:

- lopende neus, hoesten, abnormale afscheiding van de ogen, oren
- doffe vacht, uitstaande vacht
- lusteloos, sloom, meer slapen dan normaal
- veranderd eet-/drinkgedrag
- koorts, rillerig
- diarree, braken, kleur van urine
- hoe gaat de hond liggen, loopt hij kreupel
- ademhaling, hijgt hij meer of minder
- agressief als hij op bepaalde plaatsen wordt aangeraakt

“hij is zichzelf niet” is vaak een aanwijzing dat de hond zich niet helemaal lekker voelt. Neem dit serieus.

§ 4.4.3 Voeding

Een goede voeding is lekker, goed te verteren, bevat de benodigde voedingsstoffen en bevat geen toxische of andere gezondheid bedreigende stoffen. De tegenwoordige complete voeders zijn uitgebalanceerd, bijvoeding is dan ook niet nodig. Of de hond droge brokken, diner, blikvoer of vers vlees krijgt is vaak de voorkeur van de baas, alle voeders waar de hond het goed op doet zijn goed. Denk er alleen om dat een hond die nat voer krijgt toch kauwspullen krijgt voor zijn gebit. Mocht je vragen hebben over voeding, neem dan altijd contact op met de dierenarts of de fokker van je hond.

De ziekte van aujesky: deze virusziekte komt meestal bij varkens voor. Vooral bij honden die veel in de buurt van varkens komen is enting zeer zinvol. Heel belangrijk is de hond nooit varkensvlees te geven.

Chocolade is gemaakt van cacaoboter wat theobromine bevat. De hond is gevoelig voor theobromine en in grote hoeveelheid kan dit een verlamdend effect hebben op de hartspeer. Kan dus lijden tot de dood Een grote hoeveelheid is gezien de gevoeligheid van de hond snel bereikt. Theobromide blijft in het lichaam en gaat zich dus stapelen.

Rauwe zoetwatervis en rauwe haring bevatten thiaminase en deze stof vernietigt de vitamine B1 (thiamine).

Eieren bevatten twee voor de hond ongunstige stoffen, namelijk avidine, welke het biotine tegenwerkt en antitrypsine, welke het verteringsenzym trypsine tegenwerkt. Gekookt zijn deze stoffen minder schadelijk. Rauwe eieren zijn voor 60 % en gekookte eieren zijn voor 90 % verteerbaar door de hond.

Heb je vragen aarzel dan niet deze aan je instructeur te stellen. Weten die er zelf geen antwoord op dan zorgen ze ervoor dat er een antwoord komt. Ook je dierenarts moet een aanspreekpunt zijn om het wel en wee van je huisdier te kunnen bespreken.